

Nieuwsbrief 2013

Beste leden en sympathisanten,

Met genoeg sturen wij u, zij het met enkele maanden vertraging, onze jaarlijkse Nieuwsbrief. Hierin proberen wij u op de hoogte te houden van het reilen en zeilen in ons René De Clercqmuseum.

Al 22 jaar na elkaar slagen wij erin om elke week het museum met vrijwilligers open te houden. Elke zondagnamiddag, vanaf Erfgoedzondag tot de laatste zondag van oktober, is ons museum van 14.30 tot 18 uur open en gratis toegankelijk. Daarbuiten kunnen groepen, na reservatie, elke dag van de week het museum bezoeken en zijn we elke dag van het jaar beschikbaar.

Wilt u meer weten over René De Clercq, surf dan naar onze webstek www.renedeclercq.be. Daarin vindt u in alfabetische volgorde al zijn gedichten. U kunt er ook liedjes en gedichtjes beluisteren, filmpjes en foto's bekijken, publicaties nalezen en nog zoveel meer...

Elk jaar opnieuw doen we een oproep tot steun. Telkens wordt hierop met enthousiasme gereageerd. Het is dan ook dankzij deze belangrijke financiële inbreng dat wij er ieder jaar opnieuw in slagen om een degelijke museumwerking te realiseren.

Beste sympathisanten, wij hopen dat deze Nieuwsbrief u van onze werking kan overtuigen en tevens een verrijking betekent, althans wat een gedeelte van René De Clercqs leven betreft.

Veel leesplezier...

Beste lezer

Dankzij uw steun slagen wij er elk jaar opnieuw in het René De Clercqmuseum draaiende te houden. Al onze medewerkers zijn vrijwilligers! Zij doen hun werk met hart en ziel, kijken naar geen uur en zijn heel het jaar door beschikbaar.

We zijn dan ook gelukkig u deze Nieuwsbrief te kunnen aanbieden en hopen op uw verdere geldelijke bijdrage. **Lid wordt u vanaf 10 euro, erelid vanaf 15 euro en beschermend lid vanaf 25 euro.** Om zeker niet te vergeten uw lidmaatschap te hernieuwen: *wacht niet tot morgen wat u vandaag kunt doen...*

IBAN: BE49.4635.1470.1171 - BIC: KREDBEBB

René De Clercqgenootschap Deerlijk

ACTIVITEITENKALENDER 2013

Van zondag 21 april tot zondag 27 oktober is het museum elke zondagnamiddag open!

Niet alleen elke zondag van 14.30 tot 18 uur, maar ook elke dag kunt u, na afspraak, het museum bezoeken (tel. 056/72.86.70 of dhaluin.dekeyser@telenet.be). U beleeft met een *gids-verteller* een hele brok boeiende geschiedenis. In dat huis, gebouwd in 1790, gaat u 200 jaar terug in de tijd. Naar een tijd zonder elektriciteit noch modern comfort. U gelooft uw eigen ogen niet of denkt vol nostalgie aan uw prille kinderjaren.

René De Clercqherdenking op dinsdag 12 juni om 19 uur aan zijn grafmonument

Elk jaar, op De Clercqs sterfdag 12 juni (1932) organiseert Ic Dien, in samenwerking met het René De Clercqgenootschap, aan het graf een herdenkingsplechtigheid met voordracht uit De Clercqs werk, een spreekbeurt, samenzang en bloemenhulde. Dit jaar komt Adriaan Linters de gelegenheidstoespraak houden.

Midzomermarkt op zondag 23 juni van 14.30 tot 20 uur in en rond het museum

Op zondag 23 juni is het feest in het hele centrum van Deerlijk en zijn alle vrijwilligers in de weer. Het René De Clercqhuisje wordt opnieuw wat het vroeger ooit was: 'Estaminet Het Damberd'. Op straat speelt onze accordeoniste, Jeannette, deuntjes uit de oude doos. In de tuin musiceert een gelegenhedsorkestje onder leiding van Hugo en zingen Carine, Egide of Wim mooie Vlaamse volksliederen en romantische operetmuziek. In de vroege namiddag zijn er al bezoekers present voor de *zelfgebakken taart met koffie*. Dank hiervoor aan al onze vrouwelijke medewerksters die al jarenlang gratis hun beste taarten bakken. Daarna tapt Erna voor de dorstige bezoekers een goeie pint bier van het vat: 'Duchesse de Bourgogne'. Dit is een roodbruin streekbier van brouwerij Verhaeghe uit Vichte dat nu zelfs naar de USA wordt uitgevoerd. En voor de knorrende magen zorgt Jeannine, 's avonds, voor goedgevulde pistolets met gehakt, hesp of kaas.

Nieuwe biografie over Hugo Verriest

Onze vriend Romain Vanlandschoot is bezig met een nieuwe biografie over Hugo Verriest. Het nieuwe boek zal in Deerlijk aan het publiek worden voorgesteld. Deze activiteit vervangt onze traditionele avond in december. Precieze datum nog onbekend.

'Centenaire' periode van Wereldoorlog I (2014-2018)

Tijdens deze periode zal het René De Clercqgenootschap hieromtrent verschillende activiteiten organiseren. Ons bestuurslid Joost Vandommele is hier reeds volop mee bezig en heeft volgende plannen in het vooruitzicht:

1. Heruitgave van een geactualiseerde en sterk aangevulde 'René De Clercq, dichter in het oog van een Wereldstorm'.
2. Een avond met Geert Laporte en een andere spreker over 'De vlucht naar Nederland'. We hernemen dit thema en vullen het aan met de resultaten van nieuw onderzoek in Nederland.
3. Tijdelijke tentoonstelling: 'De Clercq en W.O.I tot zijn afzetting' (najaar 1915)
4. Tijdelijke tentoonstelling: 'De Clercq en het activisme'.
5. Tijdelijke tentoonstelling i.s.m. museum-D'hondt Dhaenens in Deurle over De Clercqs belangrijke rol in de moderne beeldende kunst in Vlaanderen tijdens W.O. I. Hiervoor zijn de eerste contacten gelegd maar er is nog niets definitiefs beslist.
6. Joost zal in samenwerking diverse (stads)wandelingen organiseren over significante momenten van het activisme:
 - het ontstaan van het activisme in Gent, oktober 1914
 - de opening van de zgn von Bissinguniversiteit in Gent, oktober 1916
 - de uitroeping van de Vlaamse onafhankelijkheid in Brussel, december 1917
 - de processen van Borms, Van Extergem, René De Clercq etc.

ZING DE ZIEL UIT JE LIJF

De 21ste Vlaamse zangavond 'Rond de piano van René De Clercq' was weer een schot in de roos. Op vrijdag 22 februari 2013 zongen meer dan 250 aanwezigen uit volle borst, onder leiding van dirigente Monique Naessens, onze mooiste Vlaamse liederen.

Jan Dhaluin, secretaris van het genootschap, verwelkomde het talrijke opgekomen publiek. Didier Debels zorgde voor de muzikale leiding en voor de instrumentale bewerkingen. De koren: Bekaerts Notenclub Zwevegem, Koninklijk Parochiaal Zangkoor Sint-Lodewijk en het koor Volta Deerlijk ondersteunden de samenzang. Bieke Vanlaeken droeg enkele gedichten van René De Clercq voor. Een heus orkest begeleidde de samenzang: Didier Debels (piano), Paul Tuts (gitaar), Manu Vanden Bossche (trompet), Armand Storms (basklarinet) en Jeanno Defrenne, Alexandra Cneude en Jan Dhaluin (dwarsfluit). Zoals elk jaar maakte André Van Ryckeghem voor iedere aanwezige een prachtig verzorgde liedbrochure.

Wij zongen samen 30 liederen, o.a.: Vrienden, kom zit neder in de ronde, En 's avonds, Het liedje van de smid, Tineke van Heule, Ik zing wanneer in de lente, Daar zat een wuf die spon, Een kalemanden rok, Klompenliedeke, Het loze vissertje, De bietebauw, Hij die geen liedje zingen kan, De Gilde viert, 't Zijn weiden als wiegende zeeën, Moederke alleen, Het hutje bij de zee, Naar wat de dennen fluiſt'ren, Nachtegaaltje, Daar is maar één land, Sarlotteke, Ik zou wel eens willen weten, De boer had maar ene schoen, Lied der Vlamingen, enz.

Noteer alvast de datum van de 22ste Vlaamse zangavond:

vrijdag 28 februari 2014 om 20 uur in o.c. d'leſte in Deerlijk

RENÉ EN ZIJN LEVENSGEZELLIN RIA VERVOORT

René De Clercq leert de 15 jaar jongere Ria Vervoort kennen bij gelegenheid van de Guldensporenherdenkingen in Brussel en Antwerpen in juli 1917 waar ze als pianiste optreedt. Ria is geboren in Antwerpen op kerstdag 1892. Ze is nog studente aan het Koninklijk Vlaamsch Conservatorium van haar geboortestad maar staat reeds bekend 'om haar groote virtuositeit op het klavier'. René is smoorverliefd op haar en stuurt ze bijna dagelijks een brief, meestal met een gedicht erop. Vele van die gedichten worden later gebundeld in *Het boek der liefde* en in *Meidoorn*.

In 1924 gaan ze samenwonen in een appartement in de Bestevaerstraat 55 in Amsterdam. Na het overlijden van René in 1932 blijft zij er alleen wonen tot aan haar dood op Valentijnsdag 1992. Zij wordt net geen 100 jaar en heeft René bijna 60 jaar overleefd. Als enige erfgenamen schenken haar nichtjes *Tony en Ria Vandenberg* de werkkamer van René De Clercq, die zij haar leven lang als een relikwie bewaarde, aan ons museum. Het René De Clercqgenootschap zal hen daarvoor altijd dankbaar blijven.

*Hang ik, over u gebogen,
met mijn ogen in uw ogen,
met mijn mond naar uwen mond,
kussen kan ik niet terstond.
Staren moet ik, blijven staren,
naar uw vriend'lijk aangezicht;
en mijn diepste vreugden baren,
door een traan, een trillend licht.
In mijn armen rust gij veilig.
Liefdezalig, liefdeheilig
ruist het vroom in mijn gemoed:
Ria, wees mij goed.*

De nichtjes Tony en Ria Vandenberg

Tony en Ria zijn de kinderen van de zus van Ria Vervoort.

Tony Vandenberg wordt in 1924 in Antwerpen geboren en huwt met Charles Plumer. Zij overlijdt op 29 september 2003 in Brasschaat na een jarenlange slepende ziekte. Haar man Charles sterft in 2012 op 94-jarige leeftijd. Jan en Mieke Dhaluin woonden zijn uitvaart bij en hebben enkele teksten uit het afscheid van Charles, in het Crematorium van het Schoonselhof in Antwerpen, genoteerd. De samenvatting ervan kan je lezen in het rubriekje: *In memoriam Charles Plumer*.

Ria Vandenberg is gehuwd met Jos Verhulst. Zij hebben drie kinderen van wie Gert van Samson een BV is. Nu, na meer dan 20 jaar, kunnen we even kijken in het dagboek van Ria waar ze schrijft over het overlijden van haar tante. In de tekst schrijft zij ook over Anneke Sixma, de helpende engel van Ria Vervoort in haar laatste levensjaren. Wij zijn blij dat we *Uit het dagboek van nichtje Ria Vandenberg* enkele ontboezemingen mogen publiceren.

Uit het dagboek van nichtje Ria

6 januari 1992

Vandaag vertrokken wij heel vroeg. Je zou naar het bejaardenhuis gaan dat je 'klein ziekenhuis' noemde. Het was verdomd groot en al goed dat je niet wist waar het was, want het was je hele leven lang het huis geweest waar je op schimpte samen met Annekes Vader. Het moment dat ik met Tony in de kamer van René zat en men je klaar maakte om te vertrekken, vergeet ik wel nooit. Er werd gebeld, je voelde het allemaal zo goed aankomen. Toen men je buiten droeg keek ik door een spleetje van het gordijn, de burens keken mee. Ik hoop dat het niet je dood wordt, maar zoals de laatste weken, maanden, misschien wel jaren, ging het echt niet meer. Sorry Marieke dat het zo moest gebeuren, maar het kon niet anders. Ik ruimde met Tony de grootste troep op, toen kwamen onze mannen en de gebeurtenissen bleven je achtervolgen in onze gedachten. Anneke ging met je mee, dat wilde je zo graag. René vindt het best dat het zo gebeurde hoor! Dag voor dag kom je zo een heel klein stukje dichterbij hem. Wij zullen je spulletjes in ere houden en Deerlijk gelukkig maken. Ik verlang naar volgende week, dan komen we weer op bezoek. Ik vond je zelf lief in je grote ziekenhuisbed, al heb ik je vroeger soms naar de haaien gewenst. Je weet nog wel hé? Tienmaal per dag je telefoontjes. Dag popje, we komen vlug.

14 februari 1992 ging je dood.

Ik begreep je zo goed, toen je je niet aanpaste en liefst in je bedje lag. Maar toen we je op een keer kwamen bezoeken en je van ver observeerden, at je zo deftig met je servet aan je mond. Eventjes dachten we: die wordt honderd. Maar je wou niet meer vechten in dat grote bejaardenhuis en stilletjes ging je dichterbij René. De dag dat je besloten had van deze wereld te vertrekken, bleven we de hele dag bij je maar spijtig genoeg ging je helemaal alleen dood. De uitvaart gebeurde zoals je wou en daar zijn we blij voor. Een Roos van René aan RIA, zang van Kathleen Ferrier. Frauen liebe und - leben. Niemand buiten ons en Anneke. We stonden er wel erg eenzaam, maar het was je wens. De dagen en weken die volgden, waren hard en zwaar. Met opruimen van appartement van tante Ria.

In memoriam Charles Plumer, weduwnaar van nichtje Tony

Charles, geboren op 25 mei 1918 in East Dulwich, een wijk in Londen, trouwt met Tony Vandenberg, een nichtje van Ria Vervoort, de levensgezellin van René De Clercq. Zijn ouders, welgestelde Antwerpenaars, zijn tijdens de oorlog naar Engeland gevlucht. Na afloop van de Grote Oorlog keren ze terug naar België. In Antwerpen begint vader Plumer een bedrijf, gespecialiseerd in vernikkelen en chromeren. Charles gaat later ook aan de slag in dat bedrijf dat uitgroeit tot een stevige KMO met een twintigtal werknemers. Op de naamkaartjes die hij tot het eind van zijn leven gebruikt, staat nog altijd dat hij *metaalversierder* is. Dat zorgde enkele weken geleden nog voor

hilariteit bij de mensen die hem moesten transporteren: 'Vrouwenversierders, die kennen we wel, maar metaalversierders!'

Van zijn vader krijgt hij de passie voor auto's mee. Wanneer zijn schoonbroer, Jos Verhulst, ten bate van de lokale jeugdvereniging, als Sinterklaas de baan op gaat, kan hij altijd op Charles rekenen om hem met zijn auto van het ene naar het andere huis te brengen. Charles blijft tot zijn 94ste autorijden, de laatste jaren moet hij er wel voor zorgen dat hij recht voor zijn deur kan parkeren, zodat de afstand tussen zijn auto en de voordeur zo kort mogelijk blijft.

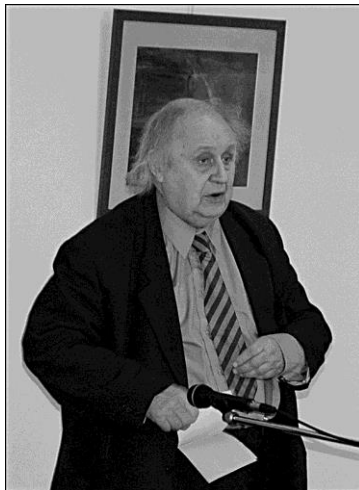
De jonge achterneefjes en -nichtjes mogen de kinderloze Tony en Charles altijd optrommelen voor het bijwonen van hun schoolfeesten, van hun eerste optreden in de muziekschool, of van een of ander bal. Voor familie en vrienden vormen zij een gewaardeerde behangersploeg. Wie verhuist, kan op hen rekenen: Charles papt en Tony plakt. Geen karweitje is hen te veel. Alles doen ze samen. Tony is de motor, de zotte vlaai. Charles ziet zijn vrouw heel graag

en volgt haar, altijd en overal. En de liefde is wederzijds.

Opvallend aan Charles is zijn stijlvol voorkomen. Hij draagt altijd een hoed, een deftig tweedelig pak, een stijf gestreken hemd, een keurige stropdas en handschoenen, winter en zomer. Hij gedraagt zich als een echte heer. Ook als Charles al een tijd met Tony is getrouwd, blijft haar zus Ria Verhulst-Vandenbergh hem met 'meneer' aanspreken. Tot zijn laatste levensdagen blijft hij diezelfde fiere man, netjes in het pak en keurig verzorgd.

Eind juli 2012 wordt Charles opgenomen in het ziekenhuis in Merksem, waar hij aangeeft dat het, wat hem betreft, goed is geweest. 'Het mag stoppen. Ze mogen mij morgen komen halen' zegt hij bij herhaling. Op 10 augustus sterft hij, na twee weken ziekenhuis en 94 mooie jaren.

IN MEMORIAM JAN OLSEN

Wie kende in de Vlaamse Beweging de kleurrijke figuur Jan Olsen (25/3/1924 - 15/3/2012) niet? Geregeld kwam hij met zijn zware moto naar Deerlijk om er één van onze activiteiten mee te maken. Hij lag ook mede aan de grondslag van onze tentoonstelling in 2006, *René De Clercq en Domela Nieuwenhuis, kinderen van de romantiek*. Jan had Domela, de historische stichter van het activisme en dus in se van het Vlaams nationalisme, nog persoonlijk gekend. Jans grootvader, Jens, deed handel in hout, bestemd o.m. voor telefoonpalen tussen Noorwegen en Oostende. Op zeker ogenblik vestigde hij zich als scheepsmakelaar in Oostende waar in 1895 ds. Domela Nieuwenhuis beroepen (predikant aanstellen) werd. Het is bij grootvader Olsen dat Domela en Eugeen Van Oye, leerling van Guido Gezelle, mekaar voor het eerst ontmoetten. Jan was ook een product van de nationalistische jeugdbeweging, een wespennest waar men toen soms meer tegen dan met mekaar

werkte. Uit deze wereld ontstond in 1950 het tijdschrift *Het Pennoen* dat het tot 1974 zou uithouden. Jan was de verpersoonlijking van dit blad van Vlaams-nationale, sociale, Heel-Nederlandse, oecumenische en pacifistische verzuchtingen. Het stond bekend om de interviews, afgenomen door Jan. Zijn artikels waren onnavolgbaar, zijn humor spits en persoonlijk. Jan had ook een sterke verering voor René De Clercq, zoals Domela zelf, die De Clercq steevast *Ragnar* (Noors voor René) noemde. Deze veelkleurige, non-conformistische mensen, waaraan de Vlaamse Beweging zo rijk was en die haar echt gemaakt hebben tot wat ze *is*, of beter *ooit was*, komen écht niet meer terug!

DE 'MOOR' VAN RENÉ DE CLERCQ IS 'WEER THUIS'

Een waterketel van meer dan 100 jaar oud, die in het gezin van de ouders van René De Clercq werd gebruikt, is de meest recente aanwinst van het museum. Paul Matthys bracht die 'moor' naar het museum. Voorzitter Arnold Vantieghem en secretaris Jan Dhaluin waren niet weinig gelukkig met die gift.

Jan Dhaluin: 'Paul is een oud-Deerlijkenaar, die met zijn ouders op de hoek van de Harelbekestraat en de Commandant Edmond Ameyestraat (vroeger Kleine Pontstraat, in de volksmond "het strontstraatje" genoemd) woonde. In dit huis vestigde zich in 1884 het gezin De Clercq. Toen René zeven jaar was, verhuisden zijn ouders van de veel te kleine herberg "Het Damberd", zijn geboortehuis, naar deze nieuw gebouwde en veel grotere herberg "De Valke". Deze ruime woning bood heel wat meer mogelijkheden voor dit grote gezin en was naast herberg ook nog kruideniers- en ellegoedwinkel. De fanfare "Peter Benoit's Kring" werd er gesticht en boven de gelagzaal beschikten ze over een vrij groot repetitielokaal.'

Paul Matthys: 'Mijn grootouders kochten de woning kort na de Eerste Wereldoorlog. De "moor" van René De Clercq bleef er achter en werd na enige tijd naar de rommelzolder verplaatst. Daar is hij zo'n tachtig jaar blijven staan.' Na de grootouders van Paul woonden zijn ouders daar tot zij overleden. Kort erna werd de woning verkocht en verbouwd tot de moderne kledingzaak 'Fragine'.

Bij het leegmaken van de woning tijdens de verhuizing dook de 'moor', waarvan de familie Matthys al die jaren wist dat hij van in de tijd van De Clercq was, op. Paul Matthys: 'Hij verhuisde mee naar Hasselt bij mijn broer Jozef. Samen met mijn broer en mijn zus Myriam, besloten wij dat de beste plaats voor de "moor" zijn museum was. Ik mocht die in naam van de familie naar Deerlijk brengen.'

Het Genootschap dat het museum onderhoudt, is gelukkig met die schenking. Arnold Vantieghem: 'Wij hebben veel authentiek materiaal en die "moor" is een waardevolle aanvulling. Hij krijgt meteen een plaats op onze Leuvense stoof in de keuken van het museumhuisje. Echt op zijn plaats en weer thuis!' Onder het goedkeurend oog van voorzitter Arnold Vantieghem en secretaris Jan Dhaluin plaatst Paul Matthys de 'moor' terug op de Leuvense stoof waar hij vroeger thuishoorde.

FILM OP DVD: DECLERCQ VAN DEERLIJK

Voor de herdenking van de verjaardag van René's 100ste geboortjaar werd in 1977 door Armand Deknudt een film gemaakt die op videocassette uitgegeven werd. Deze film werd voor de 11de Nacht van de Geschiedenis door Frank Tytgat digitaal gerestaureerd en is nu te verkrijgen op DVD (duur: 40 min., kostprijs: €12). Een mooi en waardevol geschenk!

Te bestellen bij Jan Dhaluin: tel.: 056/72.86.70 e-mail: dhaluin.dekeyser@telenet.be

EEN NAMIDDAG IN HET RENÉ DE CLERCQHUISJE

Sedert 1991 wordt het huisje opengehouden door vrijwillige medewerkers. Pessimisten voorspelden dat dit niet lang zou duren. Elke zondagnamiddag zijn er volgens een beurtrol twee vrijwilligers van dienst en tot op heden lukt het voortreffelijk. Er valt geregeld iets te beleven en de namiddag vliegt meestal voorbij.

Chic bezoek

Een gewone zondag. Er komt een opgekleed echtpaar eens kijken wat er te zien is over René De Clercq, van wie ze nog hele gedichten uit het hoofd kunnen declameren. Daarna dachten ze naar het 'Museum van Deinze en de Leiestreek' te gaan. Na een paar uurtjes, rondgeleid door de ervaren gids-verteller Jan, besluiten ze dat bezoek maar uit te stellen naar een volgende keer en geven zij enthousiast 20 euro als steun voor ons museum.

Nederlanders

Uit de vraag horen wij dat het gezin uit Nederland komt. 'Ja, wij komen uit Friesland. Onze camper staat ergens rond Gent en in een museum vonden wij een flyer over deze boekenmarkt.' De struise dame vertelt uitvoerig over haar geliefkoosde Leieschilders: Emiel Claus, Frits Van den Berghe, Gust De Smet en beeldhouwer Jozef Cantré. Onze gids vertelt haar: 'wij hebben hier in ons museum ook een authentieke Gust De Smet, een schilderijtje van het Nederlandse dorpje Blaricum.' Enthousiast wil de dame het schilderijtje zien. 'Blaricum, oreert ze, is het Sint-Martens-Latem van Nederland!' Plots bemerkt ze in de woonkamer ons harmonium. Dit historische instrument (1884 van een harmoniumbouwer uit Parijs) deed dienst als orgel in onze Kapel ter Ruste (1639), dat het genootschap via een gelukkig toeval geschonken kreeg en dankzij een milde sponsor heeft laten restaureren bij de firma Maene. Vijf minuten later speelt de dame op het harmonium en zingt zij samen met haar kinderen. 'Wij zongen Psalm 100' verduidelijkt zij. Ondertussen snuistert haar man verder en vindt enkele boeken van Multatuli. Hij glundert. Het is intussen 18 uur geworden, sluitingsuur van het De Clercqhuisje. De namiddag vloog weer voorbij.

Op zoek naar oude boeken

De deur zwaait open: een grote, goed uit de kluiten gewassen vrouw, twee kinderen en een kleinere man stappen binnen. Is er hier ergens boekenmarkt? Jawel, in de ruimte van onze bakoven staan meer dan 1.000 boeken te koop. Deze worden ons door privépersonen geschonken, liever dan ze naar het containerpark te brengen. Onze medewerker Antoon schikt ze ordentelijk volgens thema: kunst, geschiedenis, politiek, gedichten, godsdienst en filosofie. De romans zijn gerangschikt van A tot Z, op naam van de schrijver. De kleinere man verdwijnt in de bakoven bij de andere zoekende boekenliefhebbers.

Zo gingen meer dan 20 jaar voorbij en blijft het René De Clercqhuisje vermoedelijk een van de weinige musea die zolang uitsluitend met vrijwilligers werken. Hoe ziet de toekomst eruit? Onze ploeg vrijwilligers blijft groeien! We zoeken wel meer gidsen-vertellers. Wie probeert het? Veel eigen voldoening gewaarborgd!

RESERVEER EEN RONDLEIDING

Kom op bezoek naar het René De Clercqhuisje met uw collega's, vereniging of familie. Een zoetgevooisde gids vertelt op een leuke manier het verhaaltje van de tijd van toen! Kom eens kijken, hoe zij er leefden, in vreugde en pijn, met goede en kwade dagen, zonder de overvloedige luxe die we nu kennen.

Rondleiding museum: 30 euro (duur: 1 uur)

Rondleiding museum + Sint-Columbakerk en retabel: 50 euro (duur: 2 uur)

Een telefoontje naar het nr. 056/72.86.70 van Jan Dhaluin volstaat

KONINKVENTJES

Open uw deur met een gerreke;
't sneeuwt en 't waait.
Kijk maar eens op naar ons sterreke,
hoe het draait!
Laat het maar sneeuwen en vriezen
dat 't kraakt
't kindeke sluimert en moederke waakt.

't Ligt in zijn stenen krebbeke,
zo gerust.
Moeder heeft 't oog van haar kebbeke
togekust.
Laat het maar sneeuwen en vriezen
dat 't kraakt:
't kindeke sluimert en moederke waakt.

Haal van uw bed voor uw broederke
dekens warm.
Geef er uw wijn voor zijn moederke:
ze is zo arm.
Laat het maar sneeuwen en vriezen
dat 't kraakt:
't kindeke sluimert en moederke waakt.

Vindt ons geladen kemelke
Betlehem,
Jezuke zet ons in 't hemelke
nevens hem.
Laat het maar sneeuwen en vriezen
dat 't kraakt:
't kindeke sluimert en moederke waakt.

Van Nieuwjaar tot Driekoningen trekken onze Deerlijkse jongens en meisjes met de sterre rond de parochie. Zij verzamelen er geld voor de broertjes en zussen in de arme landen. Zij krijgen ook snoep, en die eten ze zelf op, want het is koud.

Gedicht van René De Clercq uit Liedereren voor 't Volk, Maldegem (V. Delille) 1903

DE JACHT OP DE FLAMINGANTEN NA W.O. I

De strafrechtelijke repressie van het Vlaamse activisme

Op 11 december 2012 kwam jurist en historicus professor Jos Monballyu (KUL en KULAK, °1948) ons spreken over de repressie na de Eerste Wereldoorlog. Spreker publiceerde over dit onderwerp enkele werken o.m.: *De jacht op flaminganten en het uur der vergelding* (uitgeverij De Klaproos), *Slechte Belgen! De repressie van het incivisme na de Eerste Wereldoorlog door het Hof van Assisen van Brabant (1919-1927)* (uitgave Rijksarchief) en enkele bijdragen in Wetenschappelijke Tijdingen van het ADVN¹. Spreker maakte meteen duidelijk dat de repressie na 1918 maar klein bier was vergeleken met die na de Tweede Wereldoorlog: het ging over enkele honderden veroordelingen tegenover vele tienduizenden. De socialistische minister van Justitie Emile van de Velde wou zo weinig mogelijk deining verwekken en zo vlug mogelijk terug naar een normale toestand. Bovendien was het activisme een relatief kleine minderheidsbeweging geweest. Monballyu verklaarde uitdrukkelijk vanuit een legalistisch standpunt te spreken m.a.w. vanuit het Belgische rechtskader.

Uiteraard zijn dan bvb. de zgn. sublieme deserteurs, frontsoldaten die overliepen naar bezet gebied met een boodschap van de Frontbeweging, landverraders. Ook de activisten hadden duidelijk het Belgische kader in een bewuste keuze overboord gegooid. In hun ogen waren zij geen verraders want écht verraad was, zoals Verschaeve het verwoordde op het proces Borms, nl. 'het verzaken van een hogere waarde voor een lager doel'. De Clercq's overgang tot het activisme gebeurde op 15 december 1915. Ds. Domela probeerde toen in Amsterdam enige medewerkers van *De Vlaamse Stem*, die sedert de zomer hun onvoorwaardelijke loyaliteit aan België hadden laten varen, de beginselverklaring of de 'Zeven Punten' van het activistische Jong Vlaanderen, te laten onderschrijven. Op De Clercq na waren ze daartoe bereid, maar tekenen wilden ze niet. Als redacteuren van de 'Stem' leek hun dat immers 'onoprecht', maar Domela mocht hun eenheid met 'Jong-Vlaanderen' aan de Duitsers mededelen. Toen zou Domela zijn opgestaan en met een van aandoening trilende stem tot De Clercq hebben gezegd: 'De Clercq, in uw zoogenoemde Belgische liederen hebt gij België geschreven, maar Vlaanderen gevoeld'. Toen was het - om de eigen woorden van de dichter te gebruiken - alsof een zwart gewolk openscheurde en de hemel blauw stond. René zei: 'Dominee, het is zoo. Gij kent mij beter dan ikzelf'. Zó zou zich het stemmingsvol tafereeltje hebben ontrold van René De Clercq's capitulatie voor Domela². Eens de Rubicon overgestoken, trokken de activisten, zoals De Clercq, zich niets meer aan van België en zijn wetten...

Niettemin was Monballyu's betoog bijzonder verhelderend, al was het maar omdat hij de eerste is die werkelijk alle strafrechtelijke dossiers in handen heeft gehad en nageplozen. Uiteraard komt er dan wat mythologie van verschillende hoek onder druk te staan. Zoals we elders in deze Nieuwsbrief schrijven kwam prof. Monballyu met het heugelijke nieuws dat het strafdossier tegen De Clercq nog steeds bestaat. Over Renés zus, Rachel, viel niet veel te zeggen, omdat die niet officieel veroordeeld werd maar geïnterneerd werd in Adinkerke. Over de rol van de vrouw in het activisme en de interneringsproblematiek werd tot nu toe, spijtig genoeg, nog geen onderzoek gedaan.

Over De Clercq's achterneef³, Godfried Rooms (Ardoos 10/10/1893 - Bad Godesberg 4/09/1968), wist de spreker meer. Rooms was als kind in Gent terechtgekomen toen zijn vader als stationschef werd aangesteld in het toenmalige Heirnisstation. Hij studeerde Germaanse in Gent en Göttingen en kende dus goed Duits. In 1914 meldde hij zich zoals velen als vrijwilliger in het Belgische leger maar werd datzelfde jaar al op 3 november bij Stuivekenskerke gevangen genomen. Hij kwam uiteindelijk in het krijgsgevangenkamp van Göttingen terecht waar hij de spilfiguur werd van de Vlaamse agitatie. Aanvankelijk was hij loyaal Belgisch maar sedert maart 1915 was hij hoofdredacteur van het kampblad *Onze Taal* en schoof hij op in activistische richting. Hij publiceerde o.m. in de activistische dagbladen *Het Vlaamsche Nieuws* en *De Nieuwe Gentsche Courant*. Begin 1918 werd

¹ 'De Strafrechtelijke repressie van het Vlaams activisme tijdens de eerste wereldoorlog in de Duitse krijgsgevangenkampen' (november 1918 tot juli 1925) deel 2 jaargang 70 nr 4 dec 2011 pp. 323-326

² Uit 'Jan Derk Domela Nieuwenhuis, Vlaming door keuze' (p 98) door Lammert Buning (1976)

³ Godfried Rooms was de zoon van Emma De Clercq, die zelf de dochter was van René De Clercq's oom Ivo.

Rooms naar Gent gestuurd, waar hij zich op 16 april liet inschrijven als student in de rechten aan de door de Duitse bezetter vernederlandste universiteit in Gent. Maar hoofdzakelijk was hij toen bezig met propaganda om het moreel van de Vlaamse frontsoldaten te ondermijnen. In samenwerking met de Duitse inlichtingenofficier Wilhelm Staehle gaf hij opruiende strooibiljetten, vlugschriften en het weekblaadje *Door Vlaanderen heen* uit, die in de Belgische linies werden verspreid. In november vluchtte Rooms naar Duitsland waar hij op zijn manier het activisme wilde voortzetten. Er werd bij hem ingebroken in opdracht van de Belgische staatsveiligheid in de hoop bewijs te vinden voor een vermeende anti-Belgische samenzwering. Op zijn proces in Brussel werd Rooms ook beschuldigd van spionage voor de Duitsers. In augustus 1918 had hij nog mensen aangegeven die goederen achterhielden voor opeising of smokkelden. Rooms werd dan ook tot dood met de kogel veroordeeld op 19 juli 1922. Conclusie van deze interessante voordracht is dat ons genootschap, met het oog op de activiteiten ter herdenking van de Eerste Wereldoorlog, zeker nog zal samenwerken met prof. Monballyu.

ARCHIEVEN-DE CLERCQ STILAAAN COMPLEET

In onze Nieuwsbrief van 2011 berichtten we dat het archief van De Clercq's vriend en eerste biograaf, Anton Jacob, na 70 jaar terecht was en neergelegd bij het Archief en Documentatiecentrum van het Vlaams Nationalisme in Antwerpen. Op 9 november jl. verwierf hetzelfde ADVN ook het archief van De Clercq's oudste dochter Elza. Er werd een geslaagd feestsymposium opgezet en een tentoonstelling met een keuze uit het pas verworven archief ingericht.

Zoals we elders in dit nummer meegeven is ook het strafdossier van het proces tegen De Clercq in april 1920 terecht. Tot op heden vertelde men ons dat het dossier vernietigd was. Van de 125 procesdossiers tegen activisten voor het Brabantse assisenhof werden er immers 60 vernietigd n.a.v. circulaire nr. 1503 A van 24 februari 1939 waarbij men van hogerhand bevel gaf 'alle dossiers betreffende de misdrijven tegen de uitwendige veiligheid van de staat tijdens de Eerste Wereldoorlog te vernietigen bij een nieuwe inval van de Duitsers omdat in deze dossiers de namen te vinden waren van de magistraten en de getuigen die in deze zaken optraden'. Blijkbaar is het strafdossier-De Clercq geïntegreerd in één van de overgebleven dossiers onder de naam 'Dossier De Vreese'. De Clercq werd inderdaad met andere leden van de Tweede Raad van Vlaanderen nl. Willem De Vreese*, Jozef De Keermaecker, Alfons Van Roy*, Lodewijk Maesfranckx, Hector Plancquaert*, Albert Vlamynck, Alfons Depla*, Adriaan Martens*, Hendrik Mommaerts*, Jozef Haller von Ziegesar*, Arthur Faingnaert*, Richard De Cneudt* en Steven Prenau* veroordeeld. Er vielen 11 doodstraffen (zie *) waaronder De Clercq. Hopelijk vinden we in dit archief nog enige onbekende elementen.

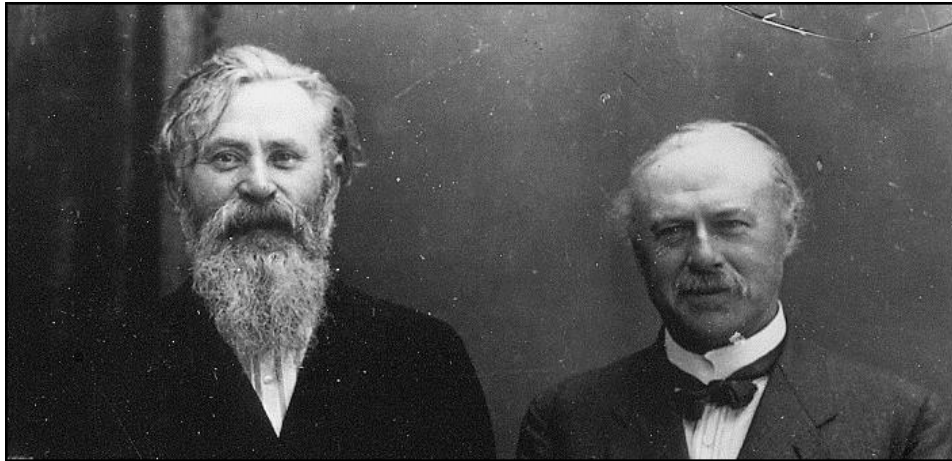
HECTOR PLANCQUAERT 150 JAAR

Hector Plancquaert (Wortegem 21/12/1863 - Outer 3/06/1953) was een Daensist van de eerste orde. Eigenlijk was hij rechtlijniger en radicaler dan priester Daens zelf. Deze laatste wou in se de scheuring met de katholieke partij terug ongedaan maken, terwijl Plancquaert vond dat godsdienst en politiek aparte dingen waren, die geen vermenging duldden. Daarom streefde hij naar een absoluut autonome Daensistische partij.

De Clercq was al in het college van Tielt, waar hem het officiële sociaalpaternalisme van de Kerk werd ingeprent, onder de invloed van Hector Plancquaert en Léonce du Castillon. Zij bestookten in die periode het katholieke West-Vlaanderen met Daensistische propaganda 'om de plattelandsbevolking op te beuren, te ontvoogden en te ontslaven' (aldus du Castillon). De Clercq getuigt hierover: 'Ik herinner me uit mijn jeugd de eigenaardige meetings van Priester Daens en mr. Plancquaert op het platteland'. Deze laatste kwam inderdaad wel eens speeche in De Clercq's geboortedorp Deerlijk, na de mis en in één of andere afgelegen herberg. Volgens Plancquaert⁴ sprong René

⁴ Briefwisseling Plancquaert-Jacob, archief-Antoon Jacob ADVN

nu en dan zelf eens naar voren om zich - toen nogal onbeholpen - tot het volk te richten. Iets later zal in Deerlijk onder Remi Vanderschelden een Daensistische kern ontstaan.

Vanaf 1896 zijn Plancquaert en De Clercq samen in Gent waar een sterk, praktisch gericht socialisme het Daensisme al het gras van onder de voeten had gemaaid. Overigens neigde, nog volgens Plancquaert, De Clercq toen wegens zijn sterk antiklerikalisme eerder naar het socialisme. Hoe dan ook, rond 1900 vinden we 'Tori'⁵ Plancquaert, De Clercq, Jan Wannijn en Karel Van der Cruyssen (later de eerste abt van het herstichte Orval) iedere avond rond hun stamtafel onder het Gentse belfort, in 't *Nederlandsche Wapen* bij de Transvaler Ko Penninga. Eind 1910 stichtten Plancquaert en De Clercq samen met duivel-doet-al Alfons Sevens, het weekblad der Gentse flaminganten-bijuitstek *De Witte Kaproen* onder het motto: 'Wij eischen de vervlaamsching der Gentsche Hogeschool' en 'voor de verdediging van ons volk zwichten wij voor niets en niemand'. Rond die tijd zakt De Clercqs sympathie voor het Gents socialisme zeer snel: Anseele kiest immers ronduit voor de mars door de Belgische instellingen met alle gevolgen van dien.

Tijdens de Wereldoorlog zijn De Clercq en Plancquaert sterkhouders van de activistische propaganda, worden ze beiden ondervoorzitter van de Raad van Vlaanderen. Plancquaert wordt in 1918 schepen in het Gentse activistische schepencollege. Op 17 april 1920 worden Hector en René samen door het assisenhof van Brabant bij verstek ter dood veroordeeld. Intussen prijkt de aanhef van De Clercqs gedicht 'Het recht om te leven' als motto op Plancquaerts radicaal weekblad 'Het Recht'. Het blad verscheen, voor alle duidelijkheid, al sedert 1894, terwijl het gedicht pas voor het eerst verscheen in 1909. Overigens is, buiten de sterke aanhef, dit gedicht zeker niet het sterkste sociale gedicht van De Clercq. In plaats van hoop of een oplossing te bieden, verwatert het wat in een vaag christelijk pantheïsme.

De 150ste verjaardag van Hector Plancquaert zal niet ongemerkt voorbijgaan. In het stedelijk museum van Aalst zal van 23 maart tot 26 mei 2013 een gelegenheidstentoonstelling plaatsvinden. In december zal in Wortegem een evenement plaatsvinden en het is de bedoeling dat Plancquaerts sociale roman *Jan Vleminckx* uit 1910, die als geen ander werk de sociale toestanden op het Vlaamse platteland schetst, i.s.m. de Historische Heruitgeverij van Gent wordt heruitgegeven. De prijs zal afhangen van de interesse (10 exemplaren = €35.40, vanaf 200 ex. €11.65 excl. portkosten) Meer inlichtingen: joost.vandommele@b-holding.be

⁵ De Clercqs roepnaam voor Plancquaert (In het Deerlijks dialect worden vele voornamen op die manier afgekort: Hector wordt Tori, André: Dreetie, Antoon: Toni, enz.)

526 KEER TONEEL VOOR 11.000 KLEUTERS

Jarenlang, altijd in november ter gelegenheid van de week van de grootouders, speelt het René De Clercqgenootschap in het museum toneel 'Hoe leefden onze (over)grootouders' voor de derde kleuterklasjes van de regio. Jaarlijks komt een 35-tal klasjes op bezoek waarvoor de grootouders soms voor het vervoer zorgen, wat leuk is, want we stellen vast dat zij evenveel van het spel genieten als de kleuters zelf. Intussen zijn we al met acht acteurs en spelen we met twee ploegen, zodat een plotse ziekte of ander beletsel geen hinder meer vormt om de voorstellingen te laten doorgaan.

Op vrijdag 9 november, brachten de acht acteurs, de 500ste opvoering voor een kleuterklas van Marke. Pikant detail: bij die kleuterklas was er een oma, Hilde Declercq, kleinkind van onze dichter René De Clercq. Hilde was vergezeld van haar dochter Mietje (een achterkleinkind dus) met haar twee kleuters, Arthur en Marie (twee achterachterkleinkinderen van René). Een buitengewoon toeval dat deze achterachterkleinkinderen in het geboortehuis van hun betovergrootvader naar toneel kwamen kijken. Deze 500ste opvoering werd gevierd met een receptie. Eind november stond de teller op 526 opvoeringen. Een record voor Deerlijk en nu... op naar de 1000!

René De Clercqgenootschap krijgt 500ste kleuterklasje over de vloer

“Bezoek aan museumhuisje”

■ **DEERLIJK** – Het René De Clercqgenootschap mocht feestvieren. Voor de 500ste keer bracht een kleuterklas een bezoek aan het museum. De authentieke inrichting van het museumhuisje deed de kleuters met verbazing luisteren en kijken.

Jan Dhaluin startte ruim tien jaar geleden met dergelijke bezoeken in het museum. “De novembermaand is een ideale maand voor een dergelijk bezoek omdat ook enkele grootouders, in het kader van de seniorenweek, meekomen. De tijd van vroeger kan hier op een speelse manier ervaren worden.”

Zes vrijwilligers zorgen voor de ontvangst en in de vorm van verteltheater worden de kleuters meegenomen door het museumhuisje. “Vandaag zijn we hier alle zes aanwezig voor het jubileum. Normaal gezien zijn er twee of drie spelers om de kinderen te bekoren.”

Accordeon

Dit is zacht uitgedrukt, want de kleuters staren met een open mond naar het kaarslicht in de donkere woonkamer. Even later wordt de open haard aangemaakt, de knetterende takken zijn een ervaring op zich. De kachel met gloeiende pot, de baskuul, de bakkersoven, de koffiemolen, het broodmes met elleboogsteun, de pomp, het toilet buitenshuis, het wafelijzer en nog veel meer...

In de werkkamer van René De Clercq bespeelde Jan Dhaluin de

Voor de 500ste keer bracht een kleuterklasje een bezoek aan het museumhuis. Op de foto zien we v.l.n.r. Luc Seynhaeve, Hugo De Backer, Arnold Vantieghe, Miet Craeynest, Carine Viaene, Jozef Pollet, Jan Dhaluin, Mieke Dekeyzer en in het midden Arthur en Marie Vandeweghe en Hilde De Clercq, kleindochter van René De Clercq. (Foto MVD)

authentieke dwarsfluit van de dichter en de kinderen zongen op de accordeontonen van Hugo De Backer een Sinterklaaslied. In de derde kleuterklas van de

school Het Open Groene uit Marke zaten twee achterachterkleinkinderen van René De Clercq. Arthur en Marie Vandeweghe stonden extra in de belangstelling,

maar konden zich niet voorstellen dat René ooit in dit museumhuisje gewoond heeft.

(MVD)

UNIEK AANBOD VOOR ONZE LEDEN

Haal een kunstwerk van Jozef Cantré in huis
Replica van het grafmonument van René De Clercq
Voorintekenprijs tot 31/12/2013: €90, nadien: €100

Betaling: via overschrijving op nr. BE49 4635 1470 1171 – KREDBEBB van het René De Clercqgenootschap Deerlijk met vermelding 'Cantré'.

Levering: in de loop van de maand september 2013

Alle info bij: Jan Dhaluin, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk
tel.: 056/72.86.70, e-mail: dhaluin.dekeyser@telenet.be

Het René De Clercqgenootschap heeft Philip Moerman, beeldend kunstenaar, opdracht gegeven om replica's van het grafmonument van René De Clercq te maken. Deze replica's worden gemaakt van een originele maquette en zijn in kunststeen gegoten (hoogte: 28 cm). Verpakt in een geschenkdoos zal er een folder bijgevoegd zijn met alle inlichtingen over de beeldhouwer Jozef Cantré en de dichter René De Clercq.

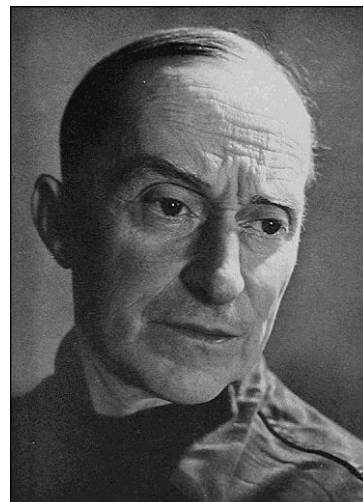
Wil je een kunstlievende geliefde, handelsrelatie of vriend plezieren met een buitengewoon geschenk, dan kan je nu al deze replica bestellen. Een unieke gelegenheid om bij je thuis te genieten van een betaalbaar kunstwerk van de befaamde Gentse kunstenaar Jozef Cantré.

JOZEF CANTRÉ

Geboren in 1890 in Gent, studeert er aan de Koninklijke Academie van Schone Kunsten en wordt later een bekend beeldhouwer, houtgraveerder en boekillustrator. In 1913 treedt hij in het huwelijk met Martha van Daele, vlucht in 1918 met zijn gezin naar Blaricum en gaat tot 1929 in Huize Henriëtte aan de Vliegweg wonen waar hij zijn atelier 'De Blauwvoet' heeft.

In Blaricum waar inmiddels een enclave van Belgische vluchtelingen is ontstaan, leert hij René De Clercq kennen met wie hij bevriend wordt. Zij, samen met Frits Van den Berghe en Gust De Smet, helpen elkaar vooruit met het weinige dat ze verdienen. Cantré getuigt hierover dat zij 'beeldende kunstenaars in al de moeilijke ogenblikken, die een vluchteling doormaken kan, steeds in De Clercq een werkelijke vriend en helper vinden mochten'. En verder: 'René leerde ons allen steeds door de tranen heen te lachen en hard door te bijten waar het leven bitter werd.'

De meesten onder hen kunnen en willen, vanwege hun Vlaamse activisme en hun afkeuring voor de Belgische kunstpolitiek, niet naar hun vaderland terugkeren. In 1930 keert Cantré toch terug naar België en gaat wonen in Afsnee. Hij overlijdt in 1957 in Gent.

ZIJN BELANGRIJKSTE WERKEN

aan het Zuid in Gent

Jozef Cantré is misschien wel de meest typisch expressionistische beeldhouwer van Vlaanderen. Zijn grootste en meest bekende werk is wellicht het 5 meter hoge beeld, in Balmoral-graniet, van Edward Anseele aan het Zuid in Gent.

op het voormalige postgebouw in Oostende

Centraal op de hoofdgevel staat een expressionistisch kunstwerk van Cantré: 'De communicatie-media'. Het is een bas-reliëf gemaakt in gedreven rood koper op metaalskelet en verbeeldt vier vrouwen, vier rassen, verstrengeld aan een zwevende godin, verzinnebeeldend de eenheid in de wereld door het postverkeer. Dankzij een geslaagde restauratie werd het vroegere postgebouw, een meesterwerk van architect Gaston Eysselinck, onlangs met heel veel respect voor het verleden, omgebouwd tot cultureel centrum. De koningin der badsteden heeft met 'De Grote Post' sedert 21 december 2012 een nieuwe parel op haar kroon.

aan de Sint-Columbakerk in Deerlijk

Ook in onze gemeente Deerlijk staat een expressionistisch beeld van Cantré: het grafmonument van René De Clercq. Het gedenkteken werd uit één stuk groene Westfaalse diabaas van 1500 kg gehouwen en in 1936 ingehuldigd in het Nederlandse Maartensdijk (bij Utrecht). In 1982, vijftig jaar na de dood van de dichter, werden zijn stoffelijke resten overgebracht naar zijn geboortedorp Deerlijk, waar het grafmonument bij de Sint-Columbakerk werd geplaatst. René De Clercq wordt knielend afgebeeld. Hij aanschouwt het onmetelijke heelal, de zon, de maan, de sterren en de weidse natuur. Hij drukt zijn dichtbundel 'De Noodhoorn' tegen zijn hart. Hij klampt zich vast aan Moeder Aarde, zijn Vlaanderen, waaruit alle leven ontspringt. Met zijn linkerhand laat hij Moeder Aarde, zijn Vlaanderen, zijn Dietsland, niet los. Volgens kenners behoort dit beeld tot de top van de werken van Jozef Cantré.

135 JAAR TERUG IN DE TIJD

Kerstdag 1877

Pauline kijkt vertederd naar haar kindje dat gulzig melk drinkt aan haar borst. Zij is gelukkig dat René, zo heet haar negende kind, goed zuigt en daardoor flink groeit. Met weemoed peinst zij over de negen bevallingen waarvan vijf borelingen vroegtijdig stierven. Haar gedachten gaan naar haar man, Charel, een weduwnaar die overbleef met vier kleine kinderen en met wie ze trouwde en nu gelukkig is. Charel is een brave werkzame echtgenoot. Hij is vlasbewerker; touwslager en herbergier van 'Het Damerd' in de Leegstraat in Deerlijk. Hij is ook een welgezinde vader, speelt klarinet en is lid van de Deerlijkse fanfare 'Peter Benoit's Kring'. Het werk voor de winter ziet er goed uit. Hij krijgt een grote bestelling om koorden te maken voor een schepentrekkersfamilie van Harelbeke. Charles is gekend voor zijn sterke koorden en eerlijke handel.

Pauline denkt ook aan Cordule, de eerste vrouw van Charel, die bij de bevalling van haar zesde kind door bloedingen gestorven is. Charel moest zijn Juulke en zijn vrouw Cordule begraven op het kerkhof, toen nog rond de kerk. Charles was kwaad op de pastoor die troostte met de goede God die 'gaf en nam' vooral omdat hij ook al zijn vijfde kindje het jaar ervoor ten grave had gedragen. Hij, de zo godvruchtige man, had lelijk gevloekt. Maar in die tijd van 'Arm Vlaanderen' zagen de schoolkinderen bijna elke maand een dood kindje naar het kerkhof dragen en stierven elk jaar tien moeders in het kraambed.

Het is diezelfde pastoor die Pauline het gezin van weduwnaar Charel, met zijn vier kleine kinderen, leerde kennen. Zij trouwden en niettegenstaande ze al onmiddellijk moest zorgen voor vier kleine kindjes is ze nog altijd gelukkig met haar keuze. Zij ontwaakt uit haar gepeinen, haar kindje René stopt met zuigen. Zij glimlacht naar hem die nu al zes weken oud is en er al flink is op vooruitgegaan. Overmorgen is het Kerstdag, een dag waar de kleine Jezus geboren werd in een stalletje in Bethlehem.

Waar bij Pauline bijna altijd een wiegje stond, omdat er bijna jaarlijks een kindje geboren werd, staat anno 2013 nog altijd een wiegje.

Uitleg woorden

tweerskes: dwarsliggend

been: gebeden

helgetaald en hooggetaald: met helle, hoge stem

ADESTE

*Het klinkt e klee klee klokske
te nacht.*

*Het vliegt e wit wit vlokske,
heel zacht.*

*En mannen gaan, en mantels gaan,
met lappen en met kappen aan:
Adeste!*

*De kandelaars en keerskes
zien vro,
op 't Kindeke van tweerskes
op stro.*

*En nauwlijks terdt, die nader terdt,
dat 't Kindeke niet wakker werd:
Adeste!*

*Geen andere geruchtjes
beneen,
dan ademkes en zuchtjes
en been.*

*Tot helgetaald en hooggetaald,
een stemmeke uit de hemel daalt:
Adeste!*

RENÉ DE CLERCQ IN 1913

Sedert de zomer van 1912 was De Clercqs geloof in een snelle omwenteling in Vlaanderen danig bekoeld. De socialisten hadden duidelijk gekozen voor de lange mars door de Belgische instellingen en zo hun rol in de Vlaamse beweging volledig gemarginaliseerd. De liberale en katholieke flaminganten hadden zich terug veilig onder de vleugels van hun respectievelijke partijen genesteld. De nieuwe legerwet (algemene dienstplicht; stemming 2 juli, gepubliceerd 31/07/1913) en de schoolwet (leerplicht; stemming 21 januari, gepubliceerd 19/05/1914) lieten de flaminganten met een kater. Het territorialiteitsprincipe dat streektaal = voertaal voorstaat in het onderwijs of in het leger (Vlaamse regimenten) kreeg geen kans en men koos uiteindelijk voor een tweetalig leger en een schoolsysteem dat brede mogelijkheid tot tweetaligheid biedt. Tijdens de komende oorlog zal dit taalregime in het leger de Frontbeweging uitlokken. De wallingantische dreiging met bestuurlijke scheiding zorgt intussen wel voor reactie bij enkele radicale flaminganten (Marcel Minnaert en enkele andere toekomstige Jongvlamingen) die nu op hun beurt de bestuurlijke scheiding zullen propageren. De Vlaamse eisen lijken intussen op de lange baan geschoven en pas in maart 1914 wordt het wetsvoorstel Van Cauwelaert en C^o voor de vervlaamsing van de Gentse universiteit door vier van de zes afdelingen (63 ja, 43 nee en 12 onthoudingen) van de kamer aangenomen, de omzetting in uitvoeringsbesluiten laat op zich wachten. De Clercq is dus zwaar ontgoocheld en trekt zich terug in zijn kunst. Wij vinden geen bijdragen meer van zijn hand in het Gentse flamingantische strijdblad *De Witte Kaproen*.

In die periode verdwijnt hij geregeld in de decors van het echte leven. 'Het gebeurt dat hij een dag of dagen niet verschijnt op school; dan is hij op zwerftocht, slampampend, of in herstel van overdaad.' Jef Arras, een collega getuigt: 'Rond elven zagen we De Clercq in vergevorderden toestand ergens in 'n klein cafeetje zitten orakelen, zijn bij hem gevallen, hebben getempeld tot een gat in de nacht en landden rond half twee op Sint-Amandsberg bij Clercq thuis aan. Mevrouw De Clercq werd uit de lakens gehaald. Bourgogne en wat andersnog, en zoo hebben we voortgebommeld tot half vier. Clercq was intussen erg-lyrisch geworden, droeg brokken voor uit eigen werk, Helena Swarth, Heine, Goethe, sprak zijn levensbeschouwingen uit met diepzinnige ideeën over liefde die de wereld beheerschen moet, over den hoogen, onbekenden God, waar we niets van afweten, maar die principieel-flamingant moet zijn en andersdenkenden "dwoaze kleuten" moet vinden, en veel dergelijke. Van daar zijn we naar Goossenaerts getrokken en hebben daar sterken, hartverkwikkenden koffie gedronken ('t was zoowat bij vijven, als ik erin lag!). Om kwart voor acht waren Goossenaerts en uw dienaar frisch op hun post, en hielden ernstig les; Clercqsken is dien dag afwezig geweest, en is van morgen aan de prefect gaan vertellen dat hij gisteren weer zoo ellendig "oan de moage gepakt was". Een andere jonge collega Philip Van Isacker (studiemeester 1911-1912, in het interbellum katholiek volksvertegenwoordiger) getuigt: 'Zooals je weet is R. de Clercq het professorbaantje zoo beu als kou pap; zoo'n leventje is te geregeld voor hem, hij zou iets moeten vinden waar hij meer vrijheid had en ... evenveel mee verdiende'. Er wordt gedacht aan een andere betrekking voor hem dan het leraarsambt. Frans Van Cauwelaert doet in 1913 pogingen om een nieuwe job voor hem te creëren aan het Brusselse conservatorium. In 1913 overlijdt ook zijn schoonmoeder, Constanca Maertens (Deinze 24/01/1838 – Waregem 6/09/1913).

Over De Clercqs perikelen tijdens de Gentse Wereldtentoonstelling hebben we het ruimschoots gehad in onze tentoonstelling vorig jaar. De taalrellen op de Expo zorgden wel voor een hevige discussie over de Vlaamse beweging o.m. in het socialistische kamp. In *Vooruit* ontspint zich een polemiek tussen Hector Plancquaert en Anseele. Deze laatste publiceert hierop een artikelenreeks 'Vooruit en de Vlaamse Beweging' die even later ook in brochurevorm verschijnt. Het is duidelijk dat Anseele, De Clercq uit het strijdende Vlaamse kamp tracht los te weken om hem vooralsnog te recupereren: 'De Vlaamsche letterkundigen en kunstenaars hebben de machtige strijd van de arbeiders noch gezien, noch begrepen (...) Onze arbeiders voelen dan ook dat, indien zij zich in deze flamingantische strijd werpen, zij de slagkracht van hun eigen beweging zullen verzwakken (...) De grote Vlaamsche schrijvers Maeterlinck en Verhaeren schrijven in het Fransch (...) De flaminganten schaarden zich aan de zijde van de hogere burgerij, van het kapitalisme. Het flamingantisme heeft de arbeidersbeweging verraden. Is er dan niemand onder de jonge dichters? Jawel, René De Clercq (...) heeft werkersliederen gemaakt die getuigen van veel kennis van 's werkers

zwoegen (...) Is er onder onze tegenwoordige dichters dan toch niemand die iets voor de strijd van de werkers gevoelt, hem bezingt en die zijne vlucht durft nemen, hoog en stout de wijde wereld in? Jawel, René De Clercq (...) zijn *Dorscherslied*, zijn *Weverslied* (wordt hier *Op den Weefstoel* bedoeld?), zijn *Smederslied* (wordt hier *Ring-king* bedoeld?) wier verzen muziek zijn, is het schoonste lied dat in onze taal geschreven werd (...) *Toortsen* zijn één der stoutste dichterlijke gewrochten die in onze taal werden gemaakt. De Clercq wil en durft! Nu moet hij nog zijn allerhoogste vlucht nemen en hij slaat boven al de andere uit! Anseele raadt hem aan verdere liederen over de arbeid te maken en zich te spiegelen aan de socialistische Amsterdamse bakkersgast H. Overst⁶. Als De Clercq, later op de vooroorlogse periode terugblijkt dicht hij samenvattend:

*Ik ook had rood geloof; dat is vervlogen.
Ik ook had rode hoop; die is vernederd.
Wij zijn belogen, Volk, wij zijn bedrogen!
Al mijne liefde gaat naar Vlaanderen sedert.*

Op 17 augustus 1913 vindt in Ingooigem een grootse Hugo Verriesthulde plaats. Renés jongere zus, Rachel gaf hierover het volgende sfeerbeeld: 'Toen we het huis van Verriest voorbij togen, sprak Gustaaf Verriest ons aan en vroeg om Pater (Jules) Devos in 't gezelschap op te nemen, er bij voegende dat René er bijzonder op letten moest daar hij aan suikerziekte leed. Onder gejuich en gejubel werd hij in 't gezelschap opgenomen en hij en René openden gearmd de stoet. Zóó trokken we zingend en klingend over Vichte dorp naar het station toe, af en toe aangewakkerd en gezegend door den Pater. Op den trein spraken we duchtig de snuifdoos van Pater Devos aan, en toen het gesprek op de Bisschop van Brugge viel, wierd hij woedend, en zei dat de Bisschop hem niet schelen kon, dat hij slechts God en de Paus rekenschap te geven had. In Kortrijk namen we van hem afscheid nadat René hem op den trein voor Iseghem geholpen had, maar liever was hij bij ons gezelschap gebleven waar hij niet de minst luidruchtige was. Wij zijn dan verder een half uurtje gaan doorbrengen in een klein café *den Handboog* om dan terug in het station afscheid van elkaar te nemen. Met ons kwamen Goossenaerts, Holtman en A. Van Roy mee naar Harelbeke en logeerden bij ons.'

Het schilderij 'Eva' uit 1913 van Gust De Smet. De schilder had blijkbaar de platgetreden impressionistische paden verlaten en baarde met dit symbolistische werk veel opzien o.m. bij De Clercq.

6 Hijman Overst (Amsterdam 05-01-1883, Amsterdam 15-3-1927)

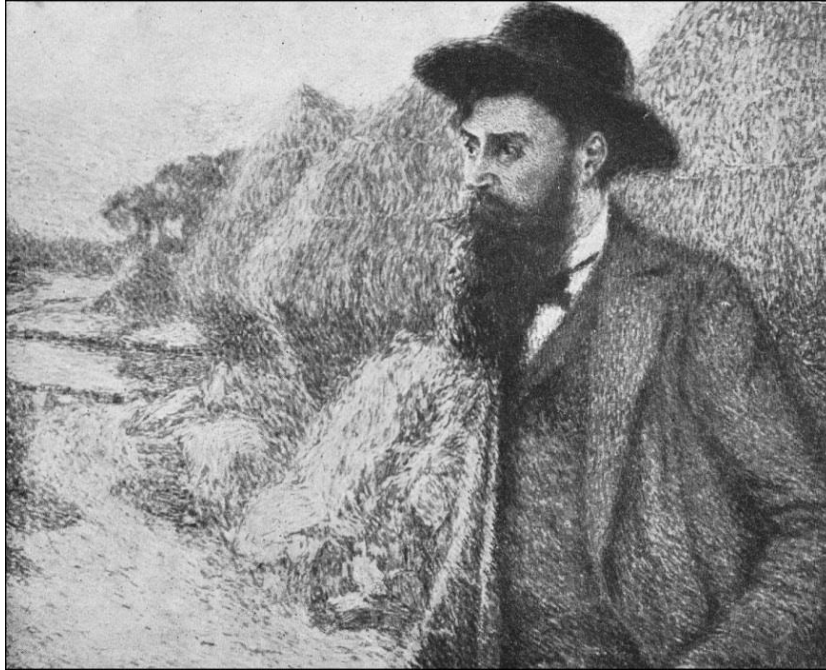
In 1913 schrijft De Clercq zeer weinig gedichten. Als zijn vriend, kunstschilder Gust De Smet 'Eva' of 'De Appel' of nog 'De Zondeval' schildert in een heel nieuwe stijl, schrijft hij het omvangrijke gedicht 'De Appel'. Het Bijbelse thema van verleiding, liefde, trouw en ontrouw, thema's waarmee Fritz van den Berghe en later De Clercq zelf mee worstelen, zal hen trouwens nog enige tijd bezighouden. Fritz zal nog in 1919 een expressionistisch werk 'De Appel' schilderen. De Clercq publiceert wel twee romans en het sociale drama 'De Hoeven'. Eind 1911 had hij dit laatste werk tussen pot en pint op briefpapier van uitspanning *De Lustigen Boer* (Sint-Baafsplein) geschreven. Het werd in 1913 bij toneeluitgeverij Janssens in Antwerpen uitgegeven. Het is geen literair hoogstandje maar bevat wel de felste sociale uitspraken en stellingnamen, ooit door De Clercq gedaan. In bepaalde bedrijven worden frasen uit *Naar Frankrijk*, getoonzet door Jozef Vandermeulen, gezongen. Op 5 februari 1912 werd het al (door bemiddeling van schepen Anseele?) opgevoerd in de Vlaamse Schouwburg in Gent met Stella Van de Wiele, de vriendin van Fritz van den Berghe, in de rol van Lotje. Tegenstanders vinden het té rauw realistisch en 'wanen zich in een zaal van Vooruit'. Toch krijgt het ook positieve reacties bvb. in *Het liberale Volksbelang*. Hoewel het thema echt Buysseaans is, missen we wel de echtheid van het woordgebruik in de dialogen zoals bij Buysse. De Clercq wou blijkbaar de Gentse arbeiders kennis laten maken met een meer geciviliseerde standaardtaal, wat de authenticiteit niet echt ten goede komt.

Over De Clercqs autobiografische roman 'Harmen Riels' hebben we het al in 2010 gehad⁷, toen dr. Matthijs de Ridder in zijn doctoraatsthesis de roman uitvoerig ontleedde. De Ridder analyseert er o.m. uitvoerig de Wagneriaanse inspiratie voor het werk. Hij ontdekte ook dat De Clercq oorspronkelijk de titel 'Berglucht' in gedachten had. De Clercq heeft in 'Harmen Riels' zijn katholieke, sociale en flamingantische overtuiging geruimd voor een soort 'heidense aanbidding voor Moeder Natuur'. De voorchristelijke, Germaanse Wagnermythes en vrouwencultus schragen deze autobiografie: De Clercqs eigen moeder, Pauline Gheysen, alias Rika, 'een heilige vrouw', waakt over de moraal. Zijn eerste vrouw Marie, alias Marva Graeve, de prachtige 'buitenschoonheid' staat voor moedergodin, voor voedende kracht en de deugdzaamheid en tevens als de moederfiguur, bouwsteen van een volkse samenleving. Noirette, een Zwitserse bergbewoonster, speelt na Marva's dood de rol van passie (daadkracht) en rede. Na het these- en antithesespel van vorige elementen moet Harmen in een synthese van een meer volmaakte vorm van leven terechtkomen. 'Harmen Riels' bevat tal van autobiografische elementen o.m. de verhouding met Tine Salmon, alter ego voor Valentine Ottevaere, jeugdliefde van René De Clercq, een beeldschoon meisje uit hogere kring maar eveneens 'een onecht modepopje zonder besef van waar het in het leven echt om draait'. Verder zijn er bvb. de lotgevallen van Harmen Riels met Korgen en Gorlee (respectievelijk Edward Anseele en senator Emile Coppieters) van de Gentse socialistische arbeidersbeweging⁸. Het is opvallend dat De Clercq meer en meer een 'anti-steedsch' discours hanteert. Voor hem staat de 'onechte stad' in contrast met de ongerepte natuur en een boerenbevolking die leeft 'tusschen boomen, akkers, weiden' en achter het 'goudgroen van grassen, olmen en korens'. Niet voor niets schildert Harmen Riels in het Gentse volkshuis (*Ons Huis* op de Vrijdagsmarkt) reuzegrote landbouwtaferelen, eigenlijk één voor één De Clercqs gedichten over buitenambachten en de traditionele vlasbewerkingsberoepen op de buiten. 'Harmen Riels' eindigt met een pleidooi voor het Zwitsers federaal model. Nog volgens De Clercq kon het toenmalige België zich beter spiegelen aan Zwitserland qua politieke moraal. Het alter ego van De Clercq brengt ook niet-toevallig een bezoek aan het standbeeld van Jean-Jacques Rousseau op een klein eilandje in het Meer van Lemman. *Le contrat social* (1762) van deze verlichtingsdenker blijkt ook het ideaal van Riels/De Clercq te zijn. In zijn eigen leef- en werksituatie blijken deze hoogstaande principes niet altijd makkelijk toepasbaar te zijn. De Clercq voltooit het werk in de lente 1913, na de zomer brengt zijn vaste uitgever S.L. Van Looy het op de markt. De kritieken zijn over het algemeen lauw tot negatief.

In 1912 was bij het Davidsfonds De Clercqs streekroman 'Het Rootland' verschenen, geïllustreerd door Modest Huys. De olieverfversie van één van de tekeningen hangt in de zaal van de hedendaagse kunstenaars op de Gentse Wereldtentoonstelling.

7 Zie ook onze webstek

8 Zie o.m. onze bijdrage *René De Clercq in 1906* in onze Nieuwsbrief van 2006.

Thans is het werk te bewonderen in de vaste tentoonstelling van AMVC-Letterenhuis in Antwerpen. De Clercq had voor deze roman zo maar eventjes 1.575 frank honorarium gekregen, meer dan een halve jaarwedde! Ook hier een sociaal thema: de taaië strijd van de 'kortwoonder' tegenover de grondeigenaar, wiens macht steunt op de schaarste van pachtgronden. Het speelt zich af in vier plattelandsdorpen, waarvan één, Voudene, voor Deerlijk zou staan. Toch zou het steunen op een compilatie van jeugdherinneringen en verhalen die De Clercq hier en daar gehoord heeft o.m. van zijn collega godsdienst aan het Oostendse atheneum, E.H. Lybeert, die er enige anekdoten in terugvond vanuit zijn eigen jeugd in Beveren bij Roeselare. Eigenaardig genoeg gebruikt De Clercq hier en daar, in tegenstelling tot in 'De Hoeven', dialectwoorden en couleur locale. Het werk vindt nog minder genade in de ogen van de critici dan 'Harmen Riels'. Het is duidelijk dat De Clercq een dichter is en geen romancier. De plot is té ingewikkeld en de coherentie, die een goede roman kenmerkt, ontbreekt.

Joost Vandommele

WERELDTENTOONSTELLING GENT 1913

Van april tot juni 2012 organiseerden we in ons museum een bescheiden tentoonstelling over de Wereldtentoonstelling van 1913 in Gent. Ik dacht aanvankelijk dat De Clercqs eigen rol in het flamingantisch verzet tegen de franskiljonse expobazen groter was dan feitelijk is geweest. Het waren voornamelijk zijn vriend Alfons Sevens en zijn collega Hippoliet Meert die aan de tegenacties gestalte gaven. Met het oog op het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog het jaar daarop, is het merkwaardig dat de Duitsers, die wrevelig waren over de Franse claim op het gebeuren, geen contact zochten met de flaminganten. Nochtans stellen alle moderne historici dat het activisme zou uitgelokt worden door een bewuste Duitse Flamenpolitik. Op basis van 600 foto's stelden we een voorstelling samen die alle aspecten van het evenement belicht. Deze voorstelling kan je op eenvoudige vraag aan ons secretariaat of joost.vandommele@b-holding.be en met vermelding van je e-postadres op uw pc ontvangen en bekijken. Uw vereniging kan eveneens op eenvoudige aanvraag een voorstelling vragen, eventueel gevolgd door een wandeling op locatie. Blijkbaar zal niemand dit jaar hét grote herdenkingsevenement organiseren. Uitgeverij Snoeck richtte zich dan ook tot ons om onze voorstelling om te werken tot een boek voor het grote publiek. Om niet in herhaling te vallen hebben we hiervoor gebruik gemaakt van nog niet eerder gepubliceerde foto's uit de Universiteitsbibliotheek Gent en het Liberaal archief. **Het boek is op 19 april II. verschenen, kost 24 euro en kan besteld worden bij Joost Vandommele** (zie supra).

GENT!

Gent!
Vol klinkt uw naam,
kort als een daad, vast als 't cement
van Vlaanderens wezen en zijn faam.

Vechtstad, in heel de wereld staat,
voor goed en kwaad,
geen burcht van koppigheid oopen
als in uw oud stout steen.

Eeuwen zijn meegeperst
door elke muur, door elk gewelf.
Als ooit dit harde harte berst,
sterft vrijheid zelf.

GAND!

Gand!
Votre nom sonne dru,
bref comme un fait, dur comme le ciment
de l'existence et la gloire du Flamand.

Il n'est dans tout l'univers,
pour le meilleur et pour le pire,
de forteresse aussi têtue
qu'en vos vieilles pierres.

Des siècles y sont comprimés
dans chaque mur, chaque voûte.
Si jamais ce coeur si dur venait à crever,
la liberté elle-même en mourrait

Verscheidene gedichten van René De Clercq werden vertaald in het Duits, Frans en Engels. Het gedicht *Gent!* verwijst naar het Gravensteen (*Le Château des Comtes*) en roemt de grootsheid van het rijke Vlaamse verleden. Franse vertaling: *Guide littéraire de la Belgique, de la Hollande et du Luxembourg*.

Gedicht van René De Clercq uit De Noodhoorn, Vaderlandsche liederen, Utrecht 1916

MIJMERINGEN WAAR WARE DICHTERS IN RONDWAREN

René De Clercq tegenover het grenzeloze leven

Drenkeling zwalpend op de oceaan der geschiedenis

EEN VISIE

Cultuur: een noodzaak

Ons vertoog zal af en toe wat zwaar op de hand zijn. Dat "staat", moet je dan maar denken, en het kan nog leuk zijn ook. Daar gaan we dan maar, voor een intellectuele zondagswandeling.

Een van de grootste filosofen uit de Westerse geschiedenis was de Griek, eigenlijk Macedoniër, Aristoteles van Stagira (384 v. C. – 322 v. C.). Een van zijn belangrijkste werken begon hij met de doodgewone vaststelling: "Elk mens verlangt ernaar te weten". Grote geesten zijn verbijsterend eenvoudig: hoe zouden ze anders hun machtige spirituele bouwsels kunnen optrekken. Op een andere plaats schrijft hij: "In de tragedie vindt de mens soelaas voor zijn beslommeringen". De Griekse tragedie die de fundamentele problematiek van 's mensenbestaan behandelt, moest de mens inzicht en verlichting bijbrengen, zij moest *louteren*. Dat is allemaal mooi en hopelijk interessant, maar waar willen we ermee naartoe? Welnu, de zaak is sedert Aristoteles' tijd, 2300 jaar later, nog geen zier veranderd: onafgebroken zocht en nog steeds zoekt de mens via de expressie in zijn kunst en cultuur enig inzicht in zijn bestaan te verwerven, uiteindelijk feitelijk het levensraadsel op te lossen. Beeldende kunst, toneel, letteren moesten de mens iets tonen waaruit hij hopelijk iets kan leren. Iedereen zoekt iets wat hem licht, in alle vormen van kunst en cultuur, van hoog tot laag, zo je wil van Beethoven tot Eddy Wally of van Shakespeare tot Brusselmans. Pas op echter! Misprijs de welig producerende stuntels niet, er is een andere invalshoek: alle middelen zijn goed om de onwetende rusteloze menigte zoet te houden – terwijl de beschavingstijdbom van het onbegrip ongenadig verder tikt.

Een van de meest doorwrochte facetten van de universele en actuele expressie is uiteraard de literatuur: met het woord kan je nu eenmaal alles zeggen. Fout dat laatste: kunstenaars zullen je vertellen van hun onuitsprekelijke, *niet in woorden* te vatten diepste roerselen, reden waarom ze steeds weer aan een volgend kunststuk beginnen. Schilders, dichters en musici, allen zijn op zoek naar de ultieme expressie, symbool van de finale oplossing van het levensraadsel, naar het laatste kunstwerk dat alle andere overbodig maakt, de steen der wijzen zeg maar. Hopeloos natuurlijk: de mens is en blijft zichzelf een mysterie en de tijden veranderen nog gedurig ook, vooral de onze. Ten andere, niet alle kunstenaars willen tot het uiterste gaan en afdalen in de diepste diepten van hun ziel of de afgronden van het bestaan, zoals de tragische romantici van twee eeuwen voorheen. (Die kerels hadden het kwaad met hun *Weltschmerz*, zoals Mulisch zegt: ze pleegden jong zelfmoord, stierven aan de tering of vielen gewoon om). Zovelen zijn al blij dat hun werk hen een zekere voldoening, zeg opluchting of soelaas verschaft: de innerlijke spanningen zijn voor enige tijd weer afgevoerd – tot de levensvraag opnieuw gaat kwellen. Therapeutische creativiteit heet dat dan.

Er wordt dus geschreven en gedicht, en vermits niet iedereen de gave bezit 's mensenproblematiek behoorlijk te uiten, zijn zovelen begerig te weten wat die dichter of schrijver, die dat blijkbaar wel kan, weer geproduceerd heeft. Al schrijft de schrijver uiteindelijk vanwege zichzelf, zijn werk is een spiegel waarin iedereen iets van zichzelf ziet. De lezer is evenzeer in de ban van het levensraadsel als de schrijver die hem hopelijk iets openbaart. Zo komen we stilaan waar je me eigenlijk verwachtte: hoe zit het met de dichter René De Clercq in heel die geschiedenis? De Clercq stond blijkbaar goeddeels aan de kant van de schrijvers en de creatieven. Daar sta je dan met uw talent, uw karakter, uw opvoeding, onherroepelijk in een bepaald tijdsgewricht gekatapulteerd. (Borges

schrijft van een van zijn personages: "Maar God gaf hem de twintigste eeuw"). Als de jonge De Clercq, laten we zeggen, ontwaakt, dondert voor hem meteen de hele wereld op hem af: natuur, mens, cultuur. Is dat bij iedereen zo, des te feller bij De Clercq, de dichtersziel. En daar ging hij dan de wereld van zich af schrijven. Hij kon niet anders - therapeutisch dus.

Ongewild houdt ook De Clercq zijn volk een spiegel voor, en de glans is optimistisch, levenslustig, en later, niet meer zo ongewild, strijdvaardig, en er vloeien ook een paar drama's uit zijn pen. Wij gaan hierbij, niet alleen bij De Clercq maar ook bij Streuvels, en in het algemeen, aan de *mimesis* denken.

Mimesis, een professioneel woord, betekent, wat banaler: nabootsing. De kunstenaar, de schrijver, bootst de wereld na, roept die op of weerspiegelt ze, met de uiteindelijke bedoeling er iets meer van te begrijpen. Mimesis is waarschijnlijk de oudste poging van het ontwakende mensdom om iets te begrijpen. Gebaren, kreten, gewoonten, worden nagebootst in de hoop hiermee iets van de intenties van de oorspronkelijke toonder te begrijpen. Zo gingen voorhistorische jagers de te vangen dieren nabootsen, enzovoort. Zelfs de apen kennen de mimesis, zodat men in de zoo kan gaan lachen. Wie kent nog Shirley Temple, de actrice, die een wonderkind was wat betreft dans en mimiek. (Ze is dan later ook ambassadeur in een bananenrepubliek geworden).

In mijn balorige uren noem ik het critici- en schrijverswereldje wel eens "het zielige zootje langtenig eigengereid chagrijn". Ietsje overdreven, maar toch is de schrijver uiteindelijk uiterst persoonlijk en eerder pessimist. Dit ligt voor de hand. Iemand kan alleen maar vanuit zijn persoonlijke problematiek, inwendig en tegenover de wereld, gaan nadenken, en pessimist want het levensraadsel is nu eenmaal onoplosbaar, zo ook de problematiek van de actuele wereld rondom ons. En dan maar schrijven en schrijven... Tot dit soort schrijvers behoren Streuvels en Walschap, en zovele anderen. Bij De Clercq ligt dat evenwel anders. Je kan hem nauwelijks een schrijver in bovenstaande zin noemen. Daar is hij fundamenteel te levenslustig voor, al zijn er zijn drama's en romans.

De romantici (rond 1800) spraken van genoemde Weltschmerz, dit is lijden om, aan, de wereld, door inzicht in het "voze bestel" hierbeneden. Daar kan je eindeloos poëzie over bedrijven: het verloren paradijs, 's werelds onvolkomenheid: de mens zichzelf een probleem. Gaan zoeken dus, verlangen naar de diepten van de nacht, de grondeloosheid waar de oplossing van alles moet liggen, of de kern van ons bestaan, weg van het oppervlakkige aardse gedoe. Maar De Clercq? Nu ja, maar wat is dat dan voor een dichter? Noem je De Clercq een romanticus, dan niet in de zin van de getormenteerde ziel wegens onbereikbare nachtelijke diepten. Hij is romanticus in de afgevlakte zin van het woord: gevoel, liefde, natuur, warme menselijkheid zijn zijn ding. Zo is De Clercq's gemoed, al tonen zijn vroege dichtwerken wel degelijk enkele diep-romantische trekken (Hulpiau p. 27). Een betere benaming voor De Clercq's ingesteldheid is "lyricus". Toch noemde hij een van zijn bundels precies "Uit de diepten", waarin zelfs een vers als "Laat me de nacht tot vriend". Daar lagen echter andere oorzaken achter, geen Weltschmerz, maar diepe persoonlijke smart. Maar juist bij een dichter kunnen de twee algauw ineenvloeien, wat bij de eerste romantici veel gebeurde.

Bij De Clercq is er geen worsteling met het levensmysterie en zijn er reeds vroeg kiemen van sociale bewogenheid, (Hulpiau p. 24 e.v.) en zijn vroege dichtwerken zijn hoofdzakelijk natuurlyriek. De lyricus ervaart de wereld en de natuur als positief, groots, vol leven en genietbaar, vol belofte kunnen we zeggen. Bij de lyricus is de wereld *geanimeerd*, dit is *bezield*. Denk maar: "Als de ziele luistert, spreekt het al een taal dat leeft". Psychologen zullen zeggen dat dit teruggaat op de primitieve en infantiele instelling van de vroege mensheid. Primitieven en kinderen zien alles als levend, als in zekere zin bewust handelend of zelfbewustzijn hebbend; niet alleen dieren, ook planten, bomen, meren, bergen hebben hun "ziel", zij zijn *geanimeerd*. We kunnen zeggen dat natuurlyriek ontstaat bij een terugval van het bewustzijn in een kinderlijk-primitief stadium of uit een verlaging van de bewustzijnsdrempel. Dit is allemaal meer een gevoelskwestie dan een denkkwestie. Voor het woordenboek is lyriek uiting van persoonlijke gevoelens, maar die worden ontstoken door wat er op ons afkomt. Vandaar de onderstelde *bezieldheid* van de wereld. Gaan we nog een stap verder. De *monistische* vorm van het animisme is het *pantheïsme*. Monisme is eenheidsdenken. Hier is de wereld de verschijning van één universele wereldziel, alles is "God", zegt het pantheïsme. Dit is een visie die men wel eens bij Gezelle meende aan te treffen, iets wat De Clercq ooit aan Sevens

schreef, toen hij aan zijn thesis over Gezelle werkte. Hulpiau wijst op het pantheïsme in De Clercq's "Harmen Riels" en in zijn poëzie op een personificatie van de natuur (p. 55).

In de loop der ideeëngeschiedenis, beginnend duizenden jaren terug, is er iets vreselijks gebeurd: de menselijke geest rukte zich los van het lichaam. De ontwakende geest dacht animistisch, maar de geest werd uit de stof gedreven, de wereld werd doods, alleen de mens nog had een ziel, en die ziel werd onsterfelijk en ten slotte het enige dat telde. Het aardse was men gaan verachten. Deze ontwikkeling werd zo fanatiek dat er doden vielen. Maar twintigste, begin eenentwintigste eeuw zijn we zowaar gaan vaststellen dat we te ver zijn gegaan. Grote denkers wisten het al veel vroeger. We zullen niet weer animisten worden, maar onze stofgebondenheid zal alle aandacht opeisen, zo niet kunnen we gerust het einde van de mensheid voorspellen. Denken we nu bij dit alles aan René De Clercq. De man had zowaar een gezonde aardverbondenheid bewaard. Niet een losgescheurde ziel zou hem vellen.

Nemen we nu eens Streuvels: bij hem vinden we lyrische natuurbeschrijvingen in proza. Streuvels plaatst de mens meteen met al zijn miserie in een overweldigende maar ook onoverkomelijke, zelfs fatale natuur. Niet zo De Clercq: zijn mensen worden positief benaderd en oefenen welgezend hun landelijk beroep uit: "*en hebben de zeisens gezinderezint, de mallende meisens de wagens gepint ...*". In de twee romans van De Clercq wordt de dramatiek ingetoomd, (Hulpiau p. 216 e.v., p. 222 e.v.) Toussaint van Boelare zou ze (daarom?) "mislukt" noemen, maar hij was ook schrijver en dat zal wel veel verklaren.

Zo kwamen we tot de volgende vergelijking. Streuvels heeft niet zo'n tragisch leven gekend en het viel allemaal eigenlijk nogal mee. Geen vroege en onverwachte sterfgevallen in de familie of naaste omgeving, buiten een paar misschien, en andere dingen, we houden een slag om de arm. Een rustig burgerbestaan en nog een lange vredige oude dag ook. *Bij Streuvels zit de tragiek in zijn werken*. Personages vastgeklonken in hun milieu, bitter, fataal, feodaal gefossiliseerd. De dood alomtegenwoordig, er wordt vermoord. Nietige mensen in een overweldigende kosmos.

Terloops, de kosmos is bij Streuvels iets anders dan voor ons eenentwintigste eeuwers, met zijn miljarden sterrenstelsels en een big bang. De Streuvelskosmos is de natuur en de aarde met haar variërende luchten en seizoenen, met de zon, de maan en de lichtjes van de sterren, en daar houdt het op: middeleeuws. Maar het is tenslotte de "kosmos" zoals die door elk mens, ook nu nog, ervaren wordt, het enige kosmische dat ons raakt.

Niet zo bij de Clercq. De Clercq kent evengoed de mensverbonden kosmos, maar denk ook aan een stukje zoals "*Merliere*", doch verder is in zijn werk de grondtoon optimistisch. *Bij De Clercq is het eigen leven een tragedie*, niet het minst door vroege en onverwachte sterfgevallen, eerst in het ouderlijk en later in het eigen gezin. Voeg daarbij alle troebelen in verband met de oorlog, de breuk in zijn gezin, en de greep van een late beklijvende verliefdheid (Marnix Gijsen zal hem botweg de neopuber noemen). Is het te veel gezegd dat De Clercq na de oorlog een in de grond gebroken man was? Een slepende lichamelijke kwaal, geestelijk verscheurd, ontgoocheld in zijn land en de wereld rondom hem. Een breuk die hem te vroeg het leven benam. *Psychosomatisch* is hier het mooie woord.

Bekijken we de kinderjaren en jeugd van Streuvels en De Clercq. Vanuit zijn eigen perspectief heeft Streuvels het als kind, puber en adolescent niet onder de markt gehad. Op school vlot het niet en hij moet wegens de familie uiteindelijk voor bakker leren! Literair is hij compleet selfmade man, maar hij leert leren en hij komt er. Hij wordt een gezien burger, zelfs befaamd. De Clercq's kinderjaren en jeugd kennen ook hun troebelen, maar hij kan zijn middelbare school afronden (met de gekende finale) en ten slotte de universiteit afmaken. Het gezin heeft krom gelegen voor onze verwerende kakkernest. Discipline is zijn ding niet en dan is het, met of zonder tegenslagen, moeilijk kersen eten. Zijn hele leven zal er door getekend zijn. Wij zien steeds weer hoe grote schrijvers op de balans van "vrijbuitelij" naar burgerleven wiegen. Bij de meesten (Streuvels, Mann ...) slaat de schaal der burgerlijkheid door en razen ze zich uit in hun werken. Tegenwoordig gaan ze ook wel eens vanuit hun burgerbastion pseudo-alternatief tegen de nodige schenen schoppen. Niet zo René De Clercq. Recht voor de raap is zijn devies. Een burger worden? Een beetje dan. De Clercq zou ook niet met een pseudoniem gaan werken, zoals Frank Lateur - Streuvels wel deed, zodat Speliers hem op het eind ritueel in tweeën kon klieven, maar daarop zelf gefileerd werd.

Poëzie

Wat is poëzie? Het oorspronkelijk Griekse woord betekent iets als creatief bezig zijn. Nu heeft het nog iets daarvan, maar we doelen meer op een gevoelsuiting. Een tekst wordt poëtisch genoemd als er meestal onbestemde gevoelens in geuit worden. Nu wekken klank, ritme en rijm op zich al zekere gevoelens op, zodat sommigen van poëzie gaan spreken zodra iets met ritme en in rijmende verzen weergegeven wordt: de hypnose van klank en ritme. Zo kan je alles wat maar mooi klinkt, al of niet in verzen, van bierkaartenspreuken tot mystieke lyriek, poëzie noemen. Anderzijds kan een tekst alleen al om zijn inhoud poëtisch genoemd worden. Vandaar de eeuwige verwarring en onbestemdheid bij de definitie van "poëzie", en men zegt van X: zijn poëzie is zus en zo.

Karel van de Woestijne schreef dat poëzie bestond uit iets geestelijks, uit een gevoel dat ontstaat door woord en betekenis. Dit gevoel lokt een lichamelijke reactie uit die moet weergegeven worden in vorm en ritme van het vers. Als we dit goed begrepen, moeten dan in een gedicht inhoud (geest en gevoel) en vorm (ritme en rijm) elkaar aanvullen en liefst totaal overeenstemmen. Bij De Clercq zal Hulpiau wijzen op de harmonie tussen vorm en inhoud (p. 55), maar ook tonen dat het niet altijd lukt (p. 66). Begin er maar eens aan. De Clercq was een natuurtalent wat betreft ritme en vorm. Hij zal best geweten hebben hoe een vers, strofe, gedicht, in elkaar te zetten. Geen gekunstelde constructies en van theorieën zal hij niet wakker gelegen hebben. De Clercq was tellurisch, zinnelijk, gemoedelijk. Droomt hij in zijn diepste binnenste niet van geborgenheid? Hij bezingt de thuis, het gezin, de ambachten rondom hem, en bij uitbreiding zijn landstreek, zijn volk, zijn land. Als de tijden verslechteren, zet hij zich schrap voor de rechten van zijn land en volk. De Clercq wil uiteindelijk weer rust, vrede, geborgenheid, en vrij zijn gevoelens en levensvreugde uitleven. Reminiscenties aan de moederschoot, daar gaat het om! O levenslange kakkernest! Huiselijkheid, een vage moederbinding?

Wij zijn zowaar bij de prenatale extase aangeland. Psychologen stellen een universeel menselijk verlangen voorop naar rust, of bevredigde lust. En waar is de rust groter dan in de moederschoot? Mooi gevonden, zo'n verlangen, maar van rust kun je niet leven en terug kan je niet. Het paradijs kwijtgespeeld, zeg maar, wil je leven: er moet brood op de plank komen. Onophoudelijk komen er verhalen van het verloren paradijs, smetteloos witte zonovergoten stranden moeten ons nabij de baarmoederlijke rust voeren. Het water, de zee: symbool van het zorgeloos bedwelmende vruchtwatermilieu. Daar was het goed toeven. Terloops, daar is de wonderlijke gelijkenis in samenstelling van vruchtwater en zeewater, vandaar dus? Maar we kunnen niet terug de bedwelmende baarmoeder in. Dan gaan we maar van onze hele omgeving, onze luie zetel, ons huis, ons dorp, onze streek, de hele wereld, een baarmoeder maken, of we proberen dus in de zomer een paar weken te doen alsof het gelukt is. De kunstenaar, de dichter, De Clercq, des te meer. Met anderen spreekt De Clercq van "Moeder Vlaanderen". Of het is janken omdat het niet lukt. Dit streven naar rust kost fortuinen. Heel de samenleving is erop gebaseerd, en we zijn tot hiertoe bereid daarvoor heel de planeet naar de bliksem te helpen. Sedert de mens verscheen heeft de planeet Aarde een probleem, mag je zeggen. Op dichteren, ten strijde!

Er dook al gauw een sociale bekommernis op in De Clercqs poëzie. Over sociale bekommernis valt er psychologisch een en ander te zeggen. De mens is een egoïst, en dan is de sociale kommer evenzeer het streven ook persoonlijk enig welzijn te verwerven, maar het geweten kwelt. Een wrange stelling en er bestaan nog heel wat van die benaderingen, maar hier is er tenminste nog sprake van een geweten. De welvaart wordt niet voor mij alleen opgeëist desnoods ten koste van de anderen, en er zijn mensen die ijveren voor anderen ten koste van henzelf. Dat het allemaal egoïsme is wordt dan een kwestie van terminologie. We mogen zeggen dat De Clercqs sociale bewogenheid uiteindelijk drijft op zijn verlangen naar een rustige wereld, het vredige, het pantheïstische, het paradijs, de oermoeder, enzovoort enzoverder. De universele droom van de mensheid. Zo is dat bij elk van die zeven miljard van nu, en al de vorigen. Het mocht niet zijn, en ook dat zal hem getekend hebben.

Een zwerver verliefd

In 1917 botst De Clercq op de fataliteit: een vrouw die de rest van zijn leven zal bepalen. Verliefd worden, daarvan ligt de oorzaak niet bij de ander. Het is de predispositie van de persoon die het doet. Iemand komt door persoonlijke ingesteldheid en omstandigheden in een toestand van vatbaarheid voor verliefdheid. Niet de ander lokt al of niet bewust iets uit, al is hij of zij er nu eenmaal. De ander is de katalysator die de hele zaak bij een disponibel iemand in gang zet. Met alle troebelen van dien. (Jonge mensen zijn in deze optiek als permanent disponibel te beschouwen). Verliefdheid is een terugval, een gegrepenheid die verblindt en ons een standpunt, een toestand, wil opdringen van eenvoudige volmaaktheid en rust, ook omdat wij daar nu eenmaal eeuwig naar verlangen (zie supra). Men heeft het volmaakte geluk gevonden: totale begoocheling natuurlijk. Vlakbij ligt de wereld met al zijn troebelen. Je kan hem eventjes vergeten maar dan komt hij dubbelhard terug. Raakt iemand verliefd, zeg een man, dan wordt de vrouw in kwestie geïdealiseerd. De man bouwt een ideaalbeeld op waarvan in zijn binnenste eigenlijk de plannen en schetsen al van immer klaarlagen. De vrouw in kwestie is niet wat de man ervan denkt. Zijn illusie is dat het ideaal eindelijk voor hem staat, maar alles gebeurt eigenlijk in hem. Stilaan komt de ontnuchtering. Wegens de intrinsieke onbereikbaarheid van het ideaal, de onmogelijke verwezenlijking, is verliefdheid altijd pijnlijk. Wie verliefd is zonder pijn, is een oppervlakkige sukkel of alleen begerig.

Door sublimatie of verheffing wordt de vrouw de metafoor voor de volmaakte wereld. Het vrouwelijk ideaal wordt de oermoeder. Alles versmelt, vrouw en wereld worden een volmaakt geheel. In de vrouw ziet de verliefde onbewust de Almoeder. Bij haar zal hij rust vinden. Geborgenheid is de essentie van het moederbeeld. Dichter bij huis: voor een man is de vrouw onbewust ook steeds de vervangster van de moeder. Finaal is het een verlangen terug naar de moederschoot, weet je nog, de absolute rust, de prenatale extase. Gezelle vermeldt ergens de nacht als moederschoot: herinner je de eerste romantici: gevoel, diepte, nacht ... Tot zover de theorie dan met haar gaven en gebreken. Het zal je allemaal maar overkomen en als het jouw beurt is heeft de hele wereld mooi praten. En is het niet allemaal verheffing van de voortplantingsdrift, de troebelen van een dier dat zich seksueel-biologisch wil voortplanten maar ongelukkig ook is kunnen gaan denken en dromen, en hoe dieper hoe pijnlijker – maar we hebben er een stapeltje wereldberoemde poëzie aan te danken. Dergelijke verliefdheid is ook iets anders dan erotisch verleid of gek gemaakt worden. Komen de twee je samen aanwaaien, knap dooreengevlochten in een pracht van een Gordiaanse knoop, dan heb je pas goed het gedonder bij de glazen.

Zo overkwam het De Clercq nu eenmaal - de verliefdheid dan, stellen we nu maar. In zijn dromen, in ieders dromen, moeten ideale vrouw en ideale wereld versmelten. Daar vinden we bij De Clercq reeds sporen van in zijn bundel "*Ideaal*" uit 1900. (Hulpiau p. 64). Theorie of niet, je (De Clercq) staat voor de feiten, maar daar is dus ook de harde wereld. In 1921 verzamelt De Clercq zijn bundel "*Het boek der liefde*". De verliefdheid druipt van elke bladzijde. Zelden wordt er de zinnelijke sfeer doorbroken: de gedichten betreffen mond en lippen, handen en vingers, aangezicht, ogen, haren, armen, gebaren, stem, kussen, omhelzen. Regelmatig is er het hart, hoe zou het ook. Zeldzamer is er de ziel. Hulpiau (p. 422 e.v.), zonder psychologische verliefdheidstheorieën, heeft goed gezien: wat betreft "*Het boek der liefde*" stelt hij vast hoe de wereld er opzijgeschoven wordt voor de beleving van de liefde, en hoe naar het absolute geneigd wordt. Hij bespeurt zelfs hier en daar een zweem van pantheïsme. Allemaal symptomen voor het zoeken naar rust via de vrouw, het vrouwelijke. "*Het boek der liefde*" noemt Hulpiau een zwakke bundel. De Clercq had het moeilijk en wil zichzelf weer optrekken via een onverwoestbare liefde. Maar De Clercq blijft De Clercq: hij overstijgt zijn zinnelijk-tellurische aard niet of nauwelijks.

Wat een verschil met Streuvels, die ongeveer het volgende wist te zeggen toen hij zou gaan trouwen: dat het gedoe (de trouwdag enz.) maar vlug voorbij moest zijn en die verliefdheid moest er binnen drie maanden toch ook uit, zodat ze (hij en zijn vrouw) zich uiteindelijk elk aan hun dagelijkse bezigheden konden wijden (!). Streuvels was 34 toen hij trouwde. We hopen dat ze er verder de liefde en de genegenheid niet bij zijn kwijtgeraakt. De Clercq zou nooit zonder hoge dosissen gevoel en gelukservaring kunnen bestaan. Is Streuvels een tellurisch realist (P.H. Dubois, 1969), dan is De Clercq een tellurisch idealist. En Marnix Gijsen was verkeerd: De Clercq werd geen neopuber, hij was een eeuwige puber, in hart en ziel.

Verscheurd?

Durft De Clercq in zijn "boek der liefde" geen geestelijk engagement aan? Een aantal gedichten toont wel degelijk engagement, maar het gaat niet diep. Vermoedt hij hier, onbewust, verraad tegenover zijn eerste (en tweede) relatie? We kunnen ons inbeelden dat er in een eerste relatie totale overgave plaatsvindt, zodat een volgende nooit meer hetzelfde kan zijn. De Clercqs hart en zinnen gaan helemaal naar zijn nieuwe liefde, maar blijft zijn ziel, het diepste van zijn ziel, niet rondwaren bij zijn eerste liefde in Deerlijk-Ingooigem. Als het een maatstaf kan zijn: van de 213 gedichten in "Het boek der liefde" komt slechts in 25 de ziel (eventjes) ter sprake. Is dergelijke visie echter wel rechtvaardig en vol te houden? We lezen er ook verzen als "Uw ziel doorsiddere mijne ziel" en "O Ria, Ria, reinste ziel, mijn ziel! (n° 158). Het gedicht is verder een mengsel van lichamelijkheid, geestelijkheid en goddelijkheid. Maar overstijgt De Clercq bij dergelijke woord-erupties eigenlijk wel het erotisch-emotionele? Een puberliefde - op - leeftijd kan wel staan als metafoor voor een mystieke alliefde in iemands diepste binnenste, maar die jonge meid staat er toch maar met alles erop en eraan. Ze kan best gecharmeerd zijn door de interesses van zo'n verliefde, en niet of nauwelijks beseffen dat het eigenlijk niet om haar te doen is - al het gerommel zit vanbinnen bij de kerel. Er is meer nodig voor een relatie. Is het een meid met hersens en daarbij een Reinaartkarakter, die de zaak doorheeft, wee uw gebeente.

Het zou wel wat tijd vergen de verhoudingen erotiek-emotionaliteit-spiritualiteit in De Clercqs poëzie en liefdesaangelegenheden te bepalen. Maar het raakt de kern van De Clercqs mens-zijn en van zijn geestelijke toestand en denken, zeker na de oorlog. Voor bevoegden dus werk aan de winkel.

Antoon Flo

Voor alle inlichtingen

René De Clercqgenootschap (secretariaat):

Jan Dhaluin, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk
Tel.: 056/72.86.70 e-mail: dhaluin.dekeyser@telenet.be

René De Clercqarchief:

Magda Ver Gucht, Gemeentehuis, Harelbekestraat 27, 8540 Deerlijk
Tel.: 056/69.47.39 (kantooruren) e-mail: archief@deerlijk.be

René De Clerqmuseum:

Openingsuren: elke zondagnamiddag van 21 april tot 27 oktober van 14.30 tot 18 u
Rondleidingen: elke dag van het jaar vooraf te reserveren, tel. 056/72.86.70

webstek: www.renedeclercq.be

Op onze webstek vindt u alles over René De Clercq, zijn museum, zijn archief en het René De Clercqgenootschap

Met dank aan de medewerkers van de Nieuwsbrief

Hugo De Backer, Sabine Degloire, Armand Deknudt, Jan en Mieke Dhaluin-Dekeyser, Antoon Flo, Patrick Ravelingien Luc Seynhaeve, André Van Ryckeghem, Magda Ver Gucht, Joost Vandommele, Marc Vergote

lay-out en verantwoordelijke uitgever: Arnold Vantieghem

reacties op deze Nieuwsbrief zijn welkom bij arnold.vantieghem@skynet.be

SNEEUW

Vlokken, vlokken, vlokken,
gesteven schuim,
met scheuten en schokken
door 't ruim!
Ze zakken
bij pakken,
en, als er wind in zit,
waaien ze, waaien ze,
draaien ze, draaien ze, -
de lucht is donker van wit.
Eenbarelijk buien!
De grond wordt zat;
en dikker kleven de kuien wat.
Ze leven,
die losse wittigheên!

Ze wervelweven,
ondereen,
een kleed, waarmede ze de aarde kleên.
Er ligt al een deksel van vlekkeloos laken,
gericheld,
geticheld,
op al de daken.
Het wordt een stiller, een warmer weer,
en zachter zijgen de ziertjes neer.
Het vloggewiegel
sterft tenemaal.
Een zonnestraal
loopt glinstrend door de speierspiegel...
En geen beweging, geen geluid.
De zwarte bomen springen uit!

Dit jaar luisterden de Deerlijknaeren naar dit gedicht bij de filmvoorstelling: De Nacht van de Geschiedenis, een jaarlijkse avond waar archiefbeelden over Deerlijk op het scherm komen. Op 11 februari 1991 waaide er bij valavond een sneeuwstorm over het centrum van Deerlijk. Wat kon er beter passen als begeleiding van die beelden dan het gedicht: Sneeuw, dat René De Clercq 110 jaar geleden heeft neergeschreven.

Gedichtenbundel: Natuur, St.-Martens-Latem (De Praetere) z.j. (1903)